Veldegem – Koning Albertstraat

september - oktober 2016

R. De Brant, F. De Kreyger & A. De Logi

DL&H-Archeologienota

De Logi & Hoorne ARCHEOLOGIE

Colofon

Project
Veldegem Koning Albertstraat
Archeologienota

Opdrachtgever:
Woningbouw Blomme bvba
Roeselaarseweg 12
8820 Torhout

Uitvoerder:
De Logi & Hoorne bvba
Canadezenlaan 1A
9991 Adegem
BTW BE 0845.028.465 RPR Gent
www.dl-h.be

DL&H Archeologienota
© 2016 – De Logi & Hoorne bvba

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van De Logi & Hoorne bvba

Inhoud

DEEL 1: PRIVACY-FICHE

DEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN 5

Hoofdstuk 1: Bureauonderzoek 5
1. Beschrijvend gedeelte 5
1.1. Administratieve gegevens 5
1.2. Archeologische voorkennis 7
1.3. Onderzoeksopdracht 7
1.3.1. Vraagstelling 7
1.3.2. Randvoorwaarden 8
1.3.3. Geplande werken en bodemingrepen 8
1.4. Onderzoeksstrategie en –methode 8

2. Assessmentrapport 11
2.1. Methoden, technieken en criteria 11
2.2. Conservatie-assessment 11
2.3. Assessment van het onderzochte gebied 11
2.3.1. Geografische beschrijving 11
2.3.1.1. Ligging 11
2.3.1.2. Geologie 13
2.3.1.3. Aardkunde 15
2.3.1.4. Bodemerosie 15
2.3.1.5. Bodemgebruik 18
2.3.1.6. Digitaal hoogtemodel Vlaanderen 18
2.3.2. Archeologische voorkennis en historische beschrijving 18
2.3.2.1. Archeologische voorkennis 19
2.3.2.2. Historische kaarten en kadasterplannen 20
2.3.2.3. Toponymie 25
2.3.2.4. Orthofoto’s en luchtfoto’s 27
2.3.3. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied 27
2.3.4. Interpretatie aan- of afwezigheid archeologische sporen 29
2.3.5. Synthese 30
2.3.6. Afweging noodzaak en motivering verder onderzoek 32
2.3.7. Samenvatting onderzoek voor gespecialiseerd publiek 33
2.3.8. Samenvatting onderzoek voor niet-gespecialiseerd publiek 34

3. Bibliografie 34

Hoofdstuk 2: Bijlagen 35
1. Lijst van kaarten 35
2. Lijst van tekeningen 35

DEEL 3: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN 37
1. Gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen 37
1.1. Volledigheid van het uitgevoerde onderzoek 37
1.2. Impactbepaling 37
1.3. Bepaling van de maatregelen 39

2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem 39
2.1. Administratieve gegevens 39
2.2. Aanleiding van het vooronderzoek 40
2.3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem 40
2.4. Vraagstelling en onderzoeksdoelen in uitgesteld traject 41
2.5. Onderzoeksstrategie en -methode 41
2.5.1. Proefsleuvenonderzoek 41
2.5.1.1. Motivering 41
2.5.1.2. Vraagstelling 42
2.5.1.3. Criteria 42
2.5.1.4. Onderzoekstechnieken 43
2.5.1.5. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk 44
2.5.2. Waarderend archeologisch booronderzoek 44
2.5.2.1. Motivering 44
2.5.2.2. Vraagstelling 44
2.5.2.3. Criteria 44
2.5.2.4. Onderzoekstechnieken 45
2.5.2.5. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk 45

3. Bijlage 45
3.1. Lijst van kaarten 45
3.2. Lijst van tekeningen 45

DEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN

HOOFDSTUK 1: BUREAUONDERZOEK

1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

Projectcode bureauonderzoek: 2016I172
Sitecode: VEL-KON-2016
Nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: Niet van toepassing
Erkende archeoloog: De Logi & Hoorne bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00052

Locatie projectgebied: Projectgebied in Veldegem (Zedelgem), omsloten door de Koning Albertstraat en de Gravenweg
Bounding box (Lambert72): punt 1: min. X: 64168,2; max. Y: 200974,5
punt 2: max. X: 64298,9; min. Y: 200839,6
Kadaster: Zedelgem, Afdeling 3, Sectie F: 569g, 572, 560p, 558a, 576e, 576c (partim), 556s (partim), 556t (partim), 556v (partim)
Oppervlakte: 7227,3m^2

Termijn bureauonderzoek: 29 september t.e.m. 06 oktober 2016
Thesauri Inventaris Onroerend Erfgoed: Bureauonderzoek

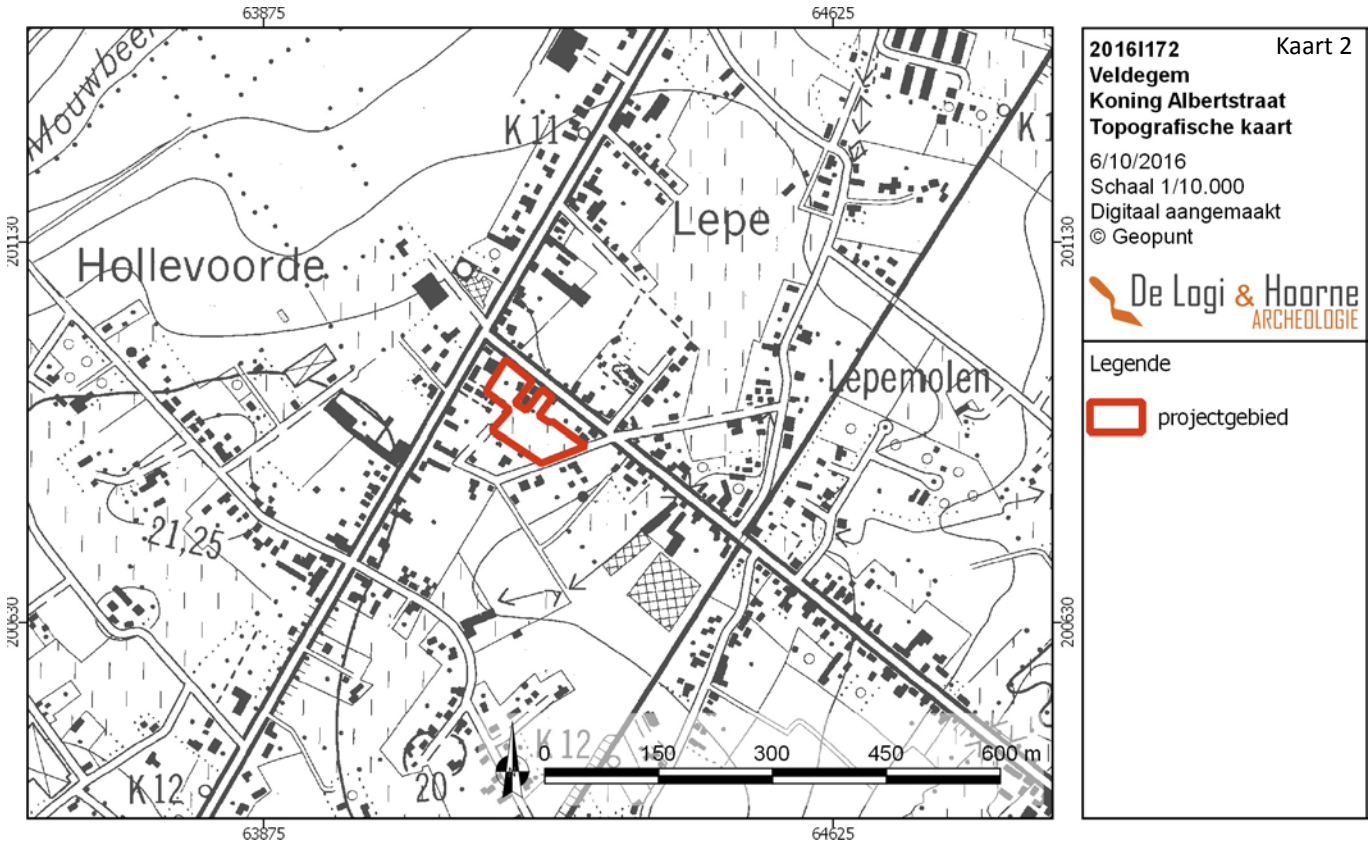
Verstoorde zones: Het projectgebied bevat geen gekende verstoorde zones of zones waar geen archeologie te verwachten is.

Kadasterkaart: Figuur 1
Topografische: Figuur 2
Overzichtsplan verstoorde zones: Figuur 3

Figuur 1: Het plangebied aangeduid op een uittreksel van de kadasterkaart (© AGIV)

Figuur 2: Het plangebied weergegeven op een uittreksel van de topografische kaart (© Geopunt)

1.2. Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied langs de Koning Albertstraat in Veldegem (Zedelgem) gebeurden in het verleden geen archeologische ingrepen of vaststellingen. In de omgeving zijn wel archeologische indicatoren gekend (zie *infra*).

1.3. Onderzoeksopdracht

1.3.1. Vraagstelling

De initiatiefnemer wenst een terrein van 7227,3m² groot tussen de Koning Albertstraat en de Gravenweg in Veldegem (Zedelgem) te verkavelen. Hiervoor dient hij een verkavelingsvergunning aan te vragen. Gezien het projectgebied zich niet in een gebied bevindt waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is, noch in een beschermde archeologische site of vastgestelde archeologische zone, én de totale oppervlakte van het projectgebied hoger is dan 3000m², dient bij de vergunningsaanvraag een bekrachtigde archeologienota gevoegd te worden. Deze archeologienota is het resultaat van een volledig afgerond archeologisch vooronderzoek. De eerste fase binnen dit traject is een bureauonderzoek. Dit bureauonderzoek heeft als doel het archeologisch potentieel van het projectgebied van 7227,3m² groot langs de Koning Albertstraat in Veldegem (Zedelgem) door middel van literaire en cartografische bronnen in te schatten. Op basis van deze bronnen moet afgewogen kunnen worden of verdere maatregelen in het kader van het archeologisch vooronderzoek nodig zijn, en welke deze zijn. Uiteindelijk moet dit bijdragen aan de finale afweging of voor een (deel van) het projectgebied al dan niet verdergezet onderzoek in de vorm van een archeologische opgraving noodzakelijk is, en of er mogelijkheden tot behoud *in situ* bestaan, en wat hiervoor de voorwaarden en vereisten zijn. Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Zo neen, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?

Figuur 3: Het plangebied weergegeven op de meest recente orthofoto met aanduiding van de verstoorde zones (© Geopunt)

- Zo ja, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke evolutie kende het landgebruik en welke invloed heeft dit gebruik op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?

1.3.2. Randvoorwaarden
Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bestaande bronnen gebruikt.

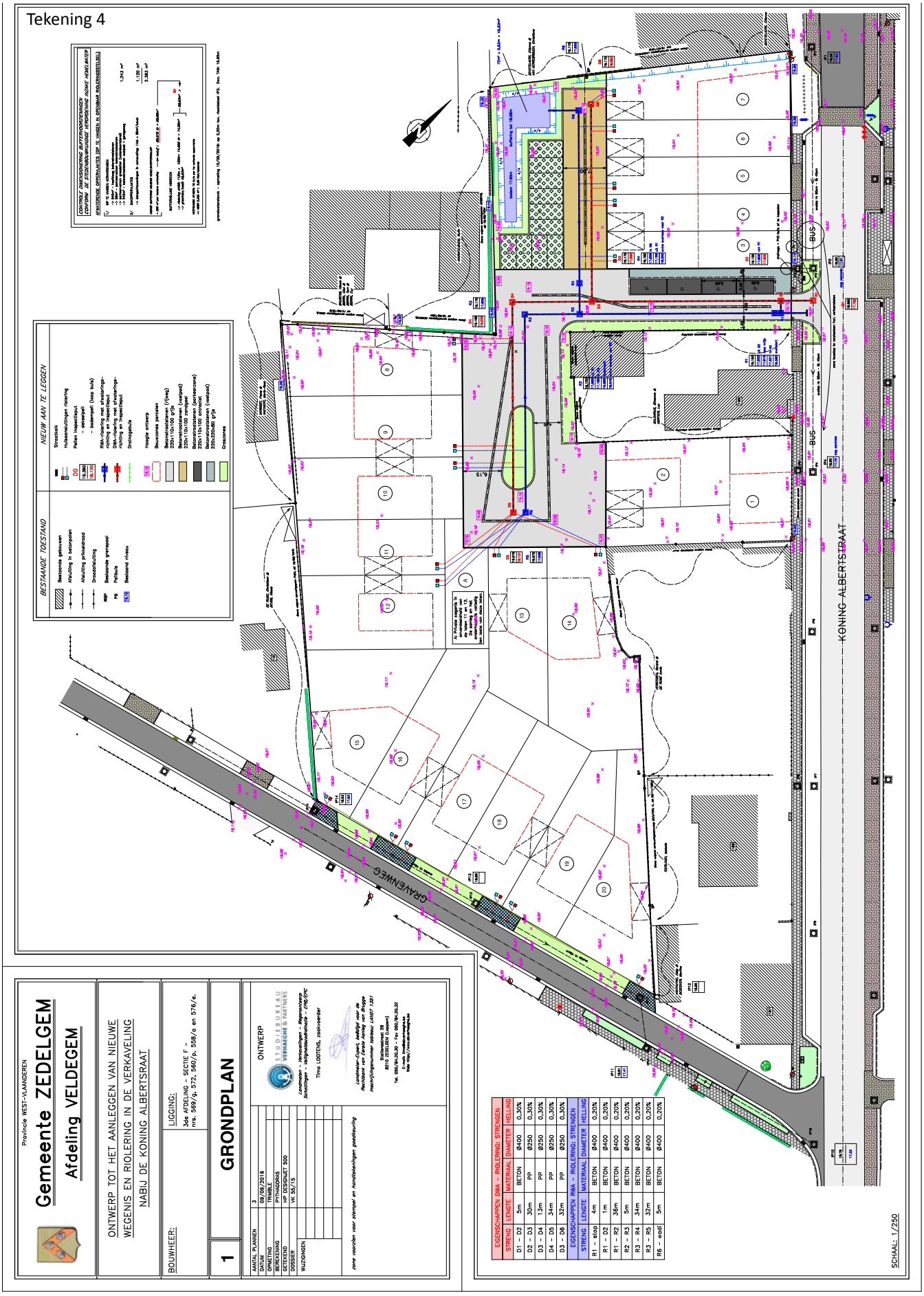
1.3.3. Geplande werken en bodemingrepen
De initiatiefnemer wenst een aantal percelen gelegen tussen de Koning Albertstraat en de Gravenweg te Veldegem (Zedelgem) te verkavelen en hier een woonverkaveling van 7227,3m^2 met weginfrastructuur en twintig bouwloten aan te leggen. Hiervoor vraagt hij een verkavelingsvergunning aan. Percelen 569g, 572, 560p, 558a, 576e te Zedelgem, Afdeling 3, Sectie F worden verkaveld. Ook delen van aangrenzende percelen 576c, 556s, 556t en 556v worden ingenomen door de geplande ontwikkeling. Hierbij werden de bestaande muren en afbakeningen van de aanpalende woningen als grens van de ontwikkeling gebruikt. Gezien voor de plannen een verkavelingsvergunning vereist is en het projectgebied zich niet in een gebied bevindt waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is, noch in een beschermde archeologische site of vastgestelde archeologische zone, én de totale oppervlakte van het projectgebied hoger is dan 3000m^2 dient bij de vergunningsaanvraag een bekrachtigde archeologienota gevoegd te worden. Deze archeologienota is het resultaat van een volledig archeologisch vooronderzoek. De eerste fase binnen dit traject is een bureauonderzoek.

Het verkavelingsontwerp is nog niet volledig uitgewerkt, maar de grenzen van de projectzone staan reeds vast. Binnen dit plangebied voorziet de ontwikkelaar twintig bouwloten voor open, halfopen en gesloten bebouwing. Hoewel de precieze impact van de bouwwerken binnen deze loten nog niet gekend is, zullen de aanleg van de huizen, hun rioleringen en nutsleidingen en het hiermee gepaard gaande werfverkeer een verstorende impact hebben op het plaatselijke bodemarchief. Ook toekomstige ingrepen in de individuele percelen van de woonverkaveling zullen het bodemarchief verder beschadigen.

Er wordt een ontsluitingsweg aangelegd die in het noordwesten van het plangebied aansluit op de Koning Albertstraat. Deze wegenis heeft een oppervlakte van ongeveer 980m^2. Ze loopt vanaf de Koning Albertstraat ongeveer 36m in zuidwestelijke richting om dan na 36m in zuidoostelijke richting dood te lopen op een pijpenkop met centrale groenzone. Onder de wegenis worden rioleringen aangelegd, van waaruit ook de verbindingen met de huisaansluitingen vertrekken. Eveneens in het noordwesten van het plangebied is net ten zuidwesten van vijf smalle bouwloten parkeerruimte en een wadi met diepte van ongeveer 1m voorzien. De gehele oppervlakte van het plangebied wordt bij deze verkaveling ontwikkeld hetzij tot woning met omliggende tuin, hetzij tot ontsluitingsweg, parking of wadi. Bijgevolg ondervindt het mogelijk aanwezige archeologisch archief in de bodem over de totale oppervlakte van de verkaveling negatieve impact van de ontwikkeling.

1.4. Onderzoeksstrategie en -methode
Dit bureauonderzoek moet, op basis van de literaire en cartografische bronnen, leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

Voor de uitvoering van het bureauonderzoek werd de bestaande literatuur over het projectgebied en de omgeving doorgenomen. Daarnaast zijn zowel de aardkundige als de historische cartografische bronnen geraadpleegd en zijn online beschikbare gegeorefereerde kaarten onderzocht. Deze gegevens leveren een inzicht in de gekende geomorfologie, bewoningsgeschiedenis, landschapshistoriek en -genese van het projectgebied op.

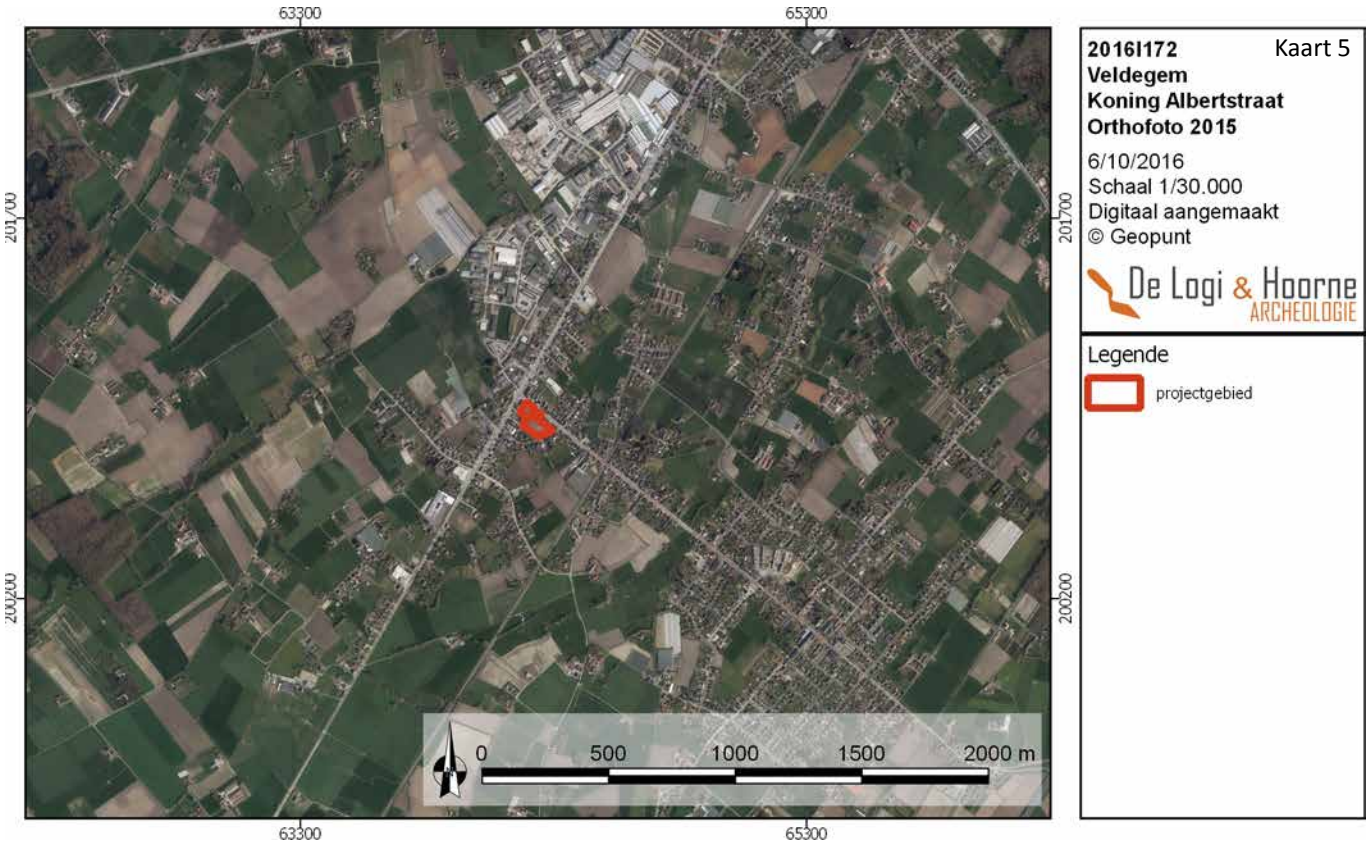
Figuur 4: Ontwerpplan van de verkaveling aan de Koning Albertstraat in Veldegem (© Studiebureau Verhaeghe & Partners)

Gegevens over aardkunde en geologie zijn geraadpleegd via de webservices van DOV Vlaanderen. Hoogtemodellen, orthografische foto's, historische kaarten en de bodemerosiekaart werden nagegaan via de webservices van Geopunt. De topografische kaart is via de website van het NGI geconsulteerd. Gegevens over de gekende erfgoedwaarde van het projectgebied werden geraadpleegd via het geoportaal en de Centrale Archeologische Inventaris. Een bestand met de afbakening van het projectgebied en de verschillende percelen, alsook de te realiseren plannen werd ter beschikking gesteld door de opdrachtgever. Alle digitale — en waar mogelijk ook analoge — onderzoeksdocumenten zijn binnen een GIS-omgeving geïntegreerd, vergeleken en bestudeerd.

Het aardkundige luik van het bureauonderzoek werd uitgevoerd door Raphaël De Brant. Het meest relevante kaartmateriaal is onderzocht om de interpretatie van het gebied staven. Dit betreft voornamelijk de tertiair en quartair geologische kaart, de bodemkaart en het digitaal hoogtemodel. Aanvullend werd gebruik gemaakt van het boek 'Geologie van Vlaanderen' (Borremans 2015). Ook de landschappelijke boringen die in het verleden op en rond het terrein gebeurden, werden in het onderzoek geïncorporeerd. Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de bodemsoorten en hun verwachtingsgebied. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems, podzolen en/of restanten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht worden.

Raphaël De Brant verzorgde het historische luik van het onderzoek, dat de studie van de kaart van Ferraris (1777), de atlas der Buurtwegen (circa 1840), de Poppkaart (1842-1879) en de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) omvatte. Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden. Het gekende erfgoed en archeologisch onderzoek van het onderzoeksgebied en zijn omgeving werd via het Geoportaal Onroerend Erfgoed en de Centrale Archeologische Inventaris opgezocht. Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur. Daarnaast is gebruik gemaakt van bronnen over de lokale toponymie en geschiedenis. De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid en zijn opgelijst in de bibliografie.

Figuur 5: De omgeving van het plangebied op de meest recente orthofoto (© Geopunt)

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria

Dit assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het bureauonderzoek: dit zijn al de relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het projectgebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

2.2. Conservatie-assessment

Alle aangemaakte gegevens — dit omvat deze archeologienota, de foto's, de figuren, de lijsten, de plannen kaarten en lagen in GIS — worden digitaal bewaard op minstens twee individuele dragers zodat ze bij vernietiging van één drager niet verloren zijn. Aangezien in deze fase van het vooronderzoek geen vondsten of stalen ingezameld worden is een conservatie-assessment voor deze categorieën op dit moment niet aan de orde.

2.3. Assessment van het onderzochte gebied

2.3.1. Geografische beschrijving

In dit onderdeel van het assessmentrapport wordt het projectgebied ruimtelijk gesitueerd met aandacht voor zijn topografische en landschappelijke inplanting, en zijn bodemkundige, geologische en geomorfologische eigenschappen.

2.3.1.1. Ligging

Het projectgebied is gelegen tussen de Koning Albertstraat en de Gravenweg in Veldegem, Zedelgem (West-Vlaanderen) en heeft een oppervlakte van 7227,3m^2, bestaande uit vijf volledige percelen en de zuidwestelijke zijden van kadastrale percelen 576c, 556s, 556t, 556v. Centraal ligt perceel 572. Dit min of meer rechthoekig stuk grond grenst in het noordwesten aan quasi vierkant perceel 569g dat gelegen is aan de Koning Albertstraat. In het noordoosten grenst perceelsnummer 572 aan rechthoekig perceel 576e dat ook op de Koning Albertstraat uitkomt maar van perceel 569g gescheiden wordt door een bebouwd perceel (578e met 575f) dat niet tot het projectgebied behoort. In het zuidoosten grenst perceel 572 aan trapeziumvormig perceel 558a dat gelegen is langs de Gravenweg. Aan de zuidwestelijke grens van het plangebied ligt perceel 560p, een langwerpig stuk grond dat eveneens aan de Gravenweg grenst. De grens van het projectgebied wordt in het zuidoosten uitgemaakt door de achterzijde van de bewoning langs de Konging Albertstraat. De grens volgt de bestaande afbakeningen door muren en schuttingen. Deze grenzen komen niet helemaal overeen met de perceelsgrenzen op het kadasterplan, waardoor het plangebied hier smalle stroken van percelen 576c, 556s, 556t en 556v inneemt die buiten de afgebakende tuinen vallen.

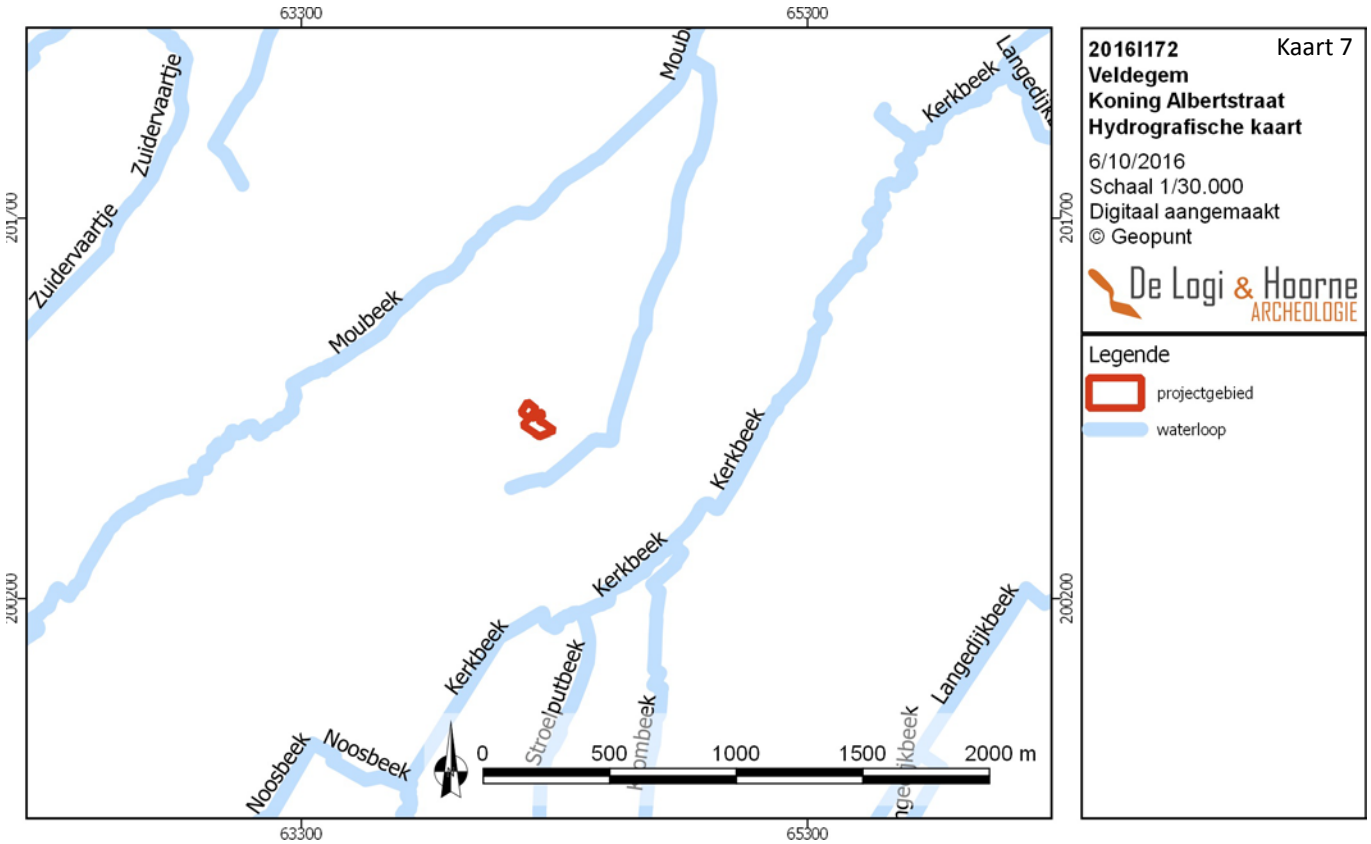
De noordoostelijke grens van het projectgebied wordt gevormd door de Koning Albertstraat die een NW-ZO oriëntatie heeft. In het zuiden wordt het projectgebied begrenst door de Gravenweg die een ZW-NO traject volgt. Het projectgebied bevindt zich op 1400m in noordwestelijke richting van de kerk van Veldegem die eveneens langs de Koning Albertstraat gelegen is. De Torhoutse steenweg ligt vlakbij op 25m in noordwestelijke richting.

Het projectgebied is gelegen op een uitloper in de noordelijke flank van een cuesta die behoort tot het versneden tertiaire plateau van Tielt. In het noorden wordt deze uitloper geflankeerd door de Moubeek en in het zuiden door de Kerkbeek die beiden in noordoostelijke richting aflopen richting het Zuid-Brugs Dallandschap, een afgedamde uitloper van de Vlaamse Vallei ter hoogte van Brugge.

Figuur 6: Het plangebied weergegeven op de meest recente orthofoto (© Geopunt)

Figuur 7: De hydrografische kaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

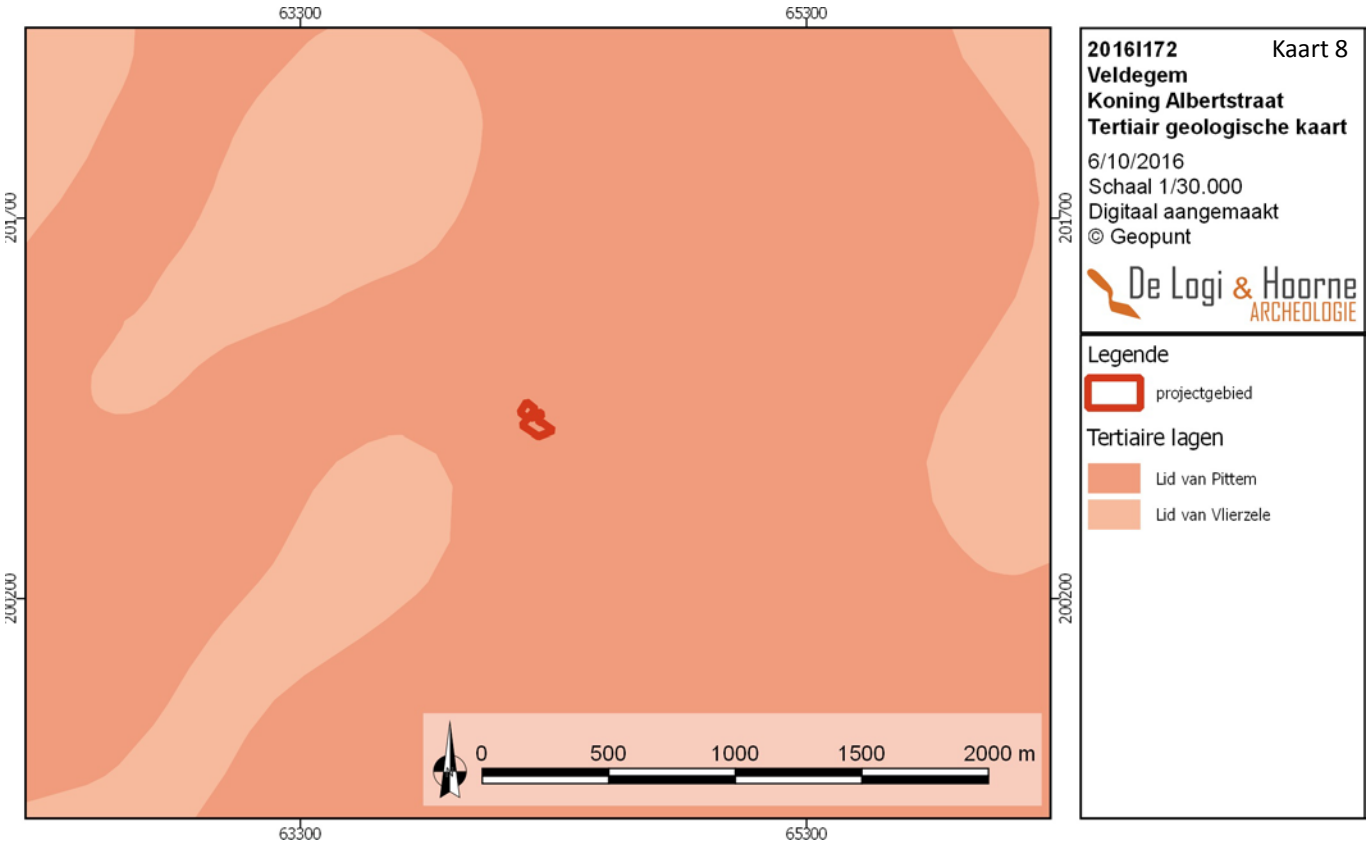
2.3.1.2. Geologie

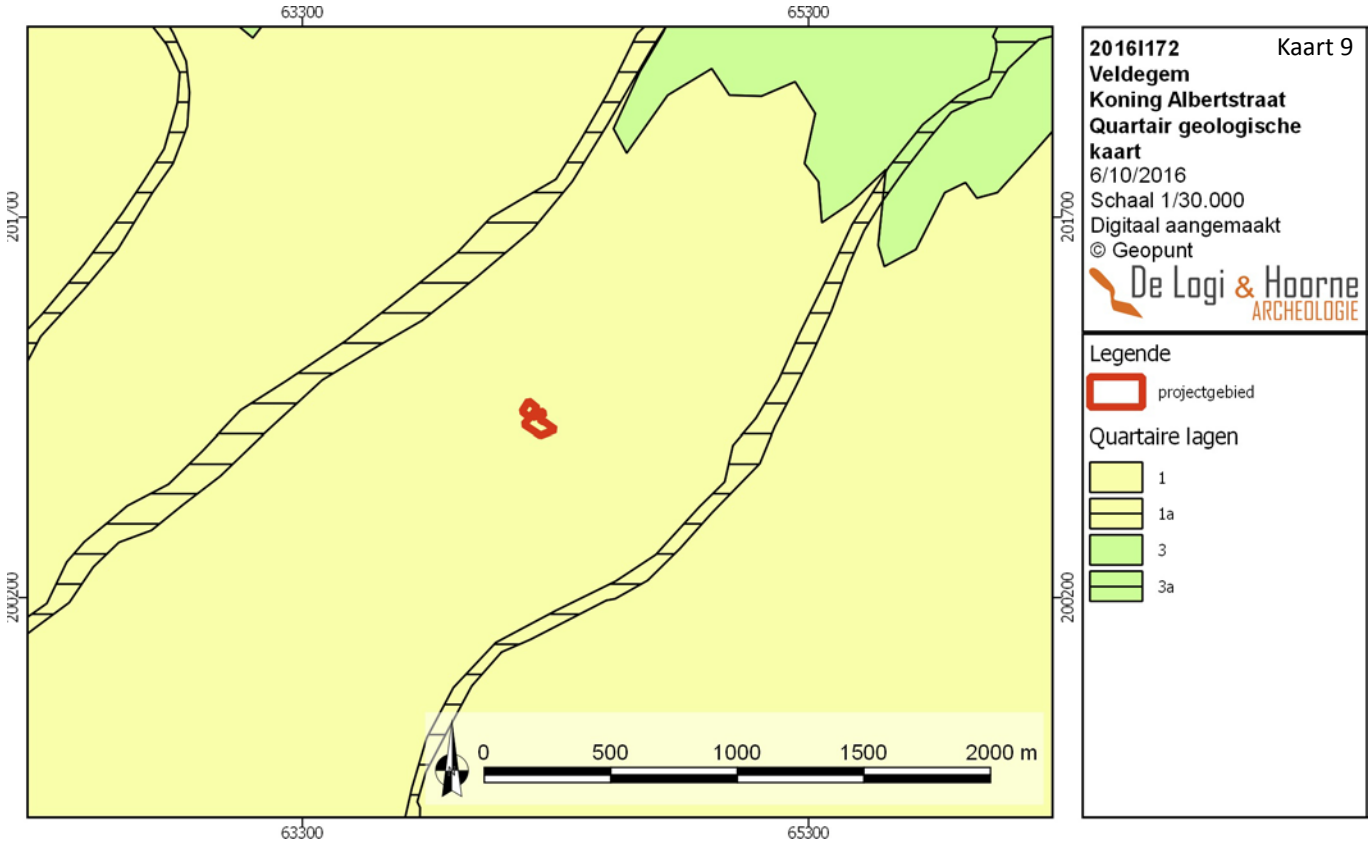
Het projectgebied bevindt zich in West-Vlaams cuestaland, een heuvelachtig gebied met toppen tot 50m TAW. Dit landschap is ontstaan door werking van erosie op de tertiair afgezette sedimenten van het plateau van Tielt. Ter hoogte van het projectgebied werd zo het Lid van Pittem aangesneden, een heterogeen pakket van grove silten en kleiige zanden met lokale versteningen dat werd afgezet in de Formatie van Gentbrugge in het vroeg-eoceen (56-47,8 miljoen jaar geleden) (Steurbaut 2015: 130-132). Op basis van de tertiaire isohypsenkaart bevinden de tertiaire afzettingen zich op 0 tot 4m onder het huidige maaiveld, tussen 15 en 19m TAW.

Sinds het droogvallen van Noord-België aan het eind van het tertiair — rond 2,58 miljoen jaar geleden — ontstonden waterlopen die zich geleidelijk een weg door de marien afgezette tertiaire substraten baanden. Als gevolg van de quartaire klimaatschommelingen gebeurde dit in verschillende fasen van erosie en sedimentatie waarbij insnijding voornamelijk plaatsgreep aan het begin van de koude en gematigde periodes en afzettingen in de koude periodes (Borremans 2015: 211-213). Terwijl erosie ten noorden en oosten van het projectgebied de Vlaamse Vallei en ten westen de Oostende Vallei vormde, bleef de erosie ook inwerken op de tertiaire getuigenheuvels. Pas in het laat-pleistoceen zijn de valleien er tot in hun huidige vorm uitgeschuurd (Bogemans 2005: 25).

Door afkoeling en verdroging van het klimaat vanaf het midden-pleniglaciaal (55.000 jaar geleden) beperkte de fluviatiele activiteit zich nog tot de grootste waterlopen waardoor eolische activiteit kon domineren. Aanvankelijk greep deze eolische sedimentatie vooral plaats op een sneeuwrijk, nat of vochtig oppervlak en grepen er tijdens de dooiperiodes belangrijke afvloeiingen en massabewegingen plaats waarbij materiaal werd afgezet als hellingssediment. Hierdoor ontstond een complexe heterogene combinatie van eolische- en hellingssedimenten. Ingevolge een verdere afkoeling en verdroging van het klimaat in het laat-pleniglaciaal (29.000-13.000 jaar geleden) konden er nadien ook nagenoeg zuivere eolische afzettingen accumuleren (Bogemans 2007: 20-21, 34-35; Borremans 2015: 249-250). Aan dit eolisch sedimentatiepatroon komt een eind in het tardiglaciaal (13.000-10.000 jaar geleden). Sindsdien worden nieuwe colluviale afzettingen gevormd door diverse grootschalige en

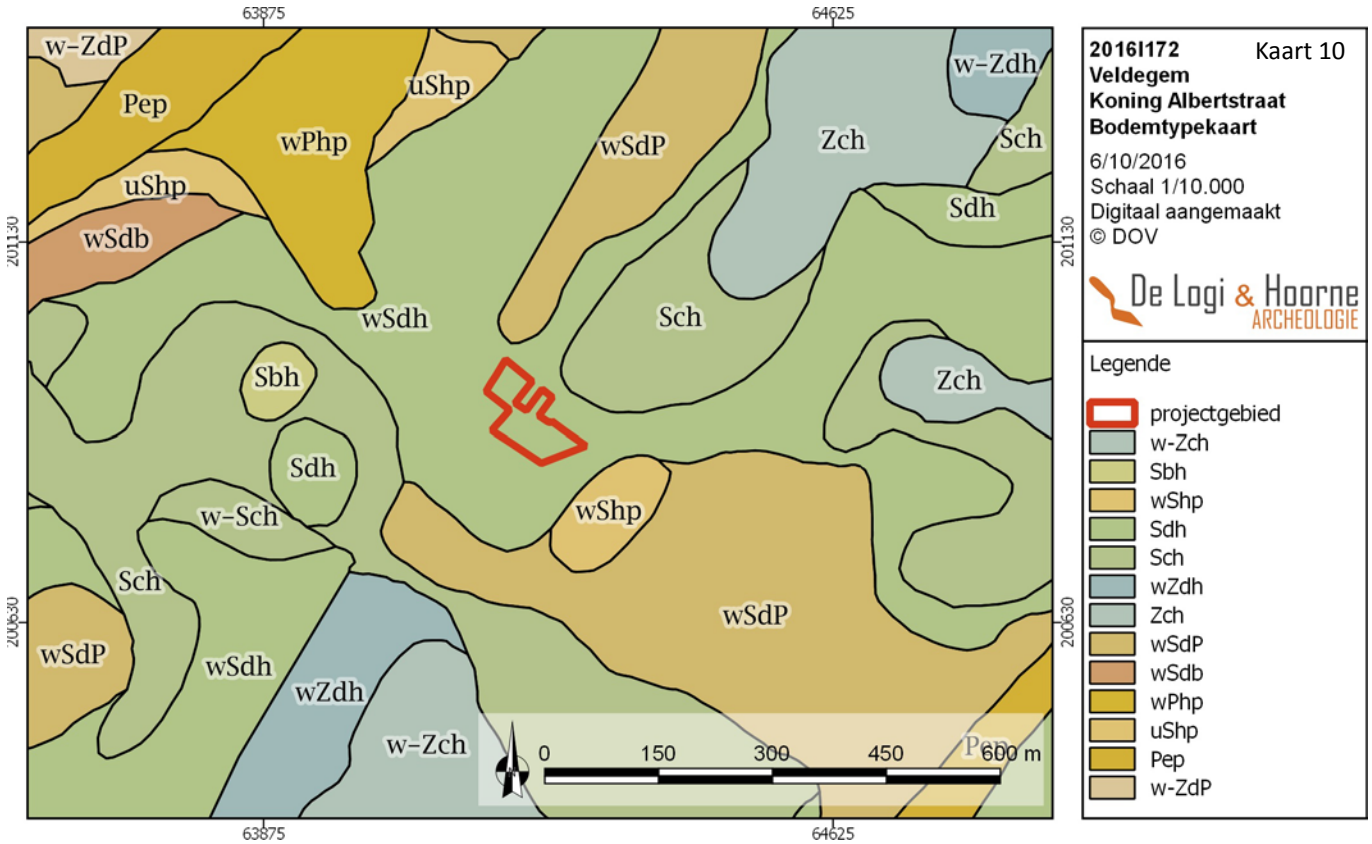
Figuur 8: Het plangebied aangeduid op de tertair geologische kaart (© Geopunt)

Figuur 9: Het plangebied aangeduid op de quartair geologische kaart (© Geopunt)

Figuur 10: Het plangebied aangeduid op de bodemkaart (© DOV)

kleinschalige hellingsprocessen op plaatsen met een beperkt vegetatiedek, waarbij vooral antropogene ontbossing en landbouw als oorzaak aangewezen kunnen worden (Bogemans 2007: 23, 34-35; Borremans 2015: 219).

Op de quartairgeologische kaart staat het projectgebied gekarteerd met een quartair dek dat dunner is dan 1,25m dik (type 1) zonder verdere specificaties. Aangezien het tertiair pas aanwezig zou zijn op 0 tot 4m onder het maaiveld is mogelijk een pakket met pleistoceen of holoceen colluvium te verwachten.

2.3.1.3. Aardkunde

Op de bodemkaart staat het projectgebied gekarteerd als matig natte lemig zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont en met klei of zand op geringe diepte (-0,75m) (wSdh). In het World Reference Base classificatiesysteem (WRB) staat de bodem gekarteerd als terric anthrosol met abruptic en spodi relocatic als qualifiers. Hier is sprake van een door langdurig landbouwgebruik opgehoogde grond (terric) met bijgevolg een dikke humusrijke horizont van minder dan 0,50m dik (anthrosol). Uit de qualifiers kan worden afgeleid dat de bodem een plotse kleitoename kent op minder dan 1m onder het maaiveld (abruptic) en dat de ijzer en/of humus B-horizont door een diepe (maximaal 1m) *in situ* bewerking is verstoord.

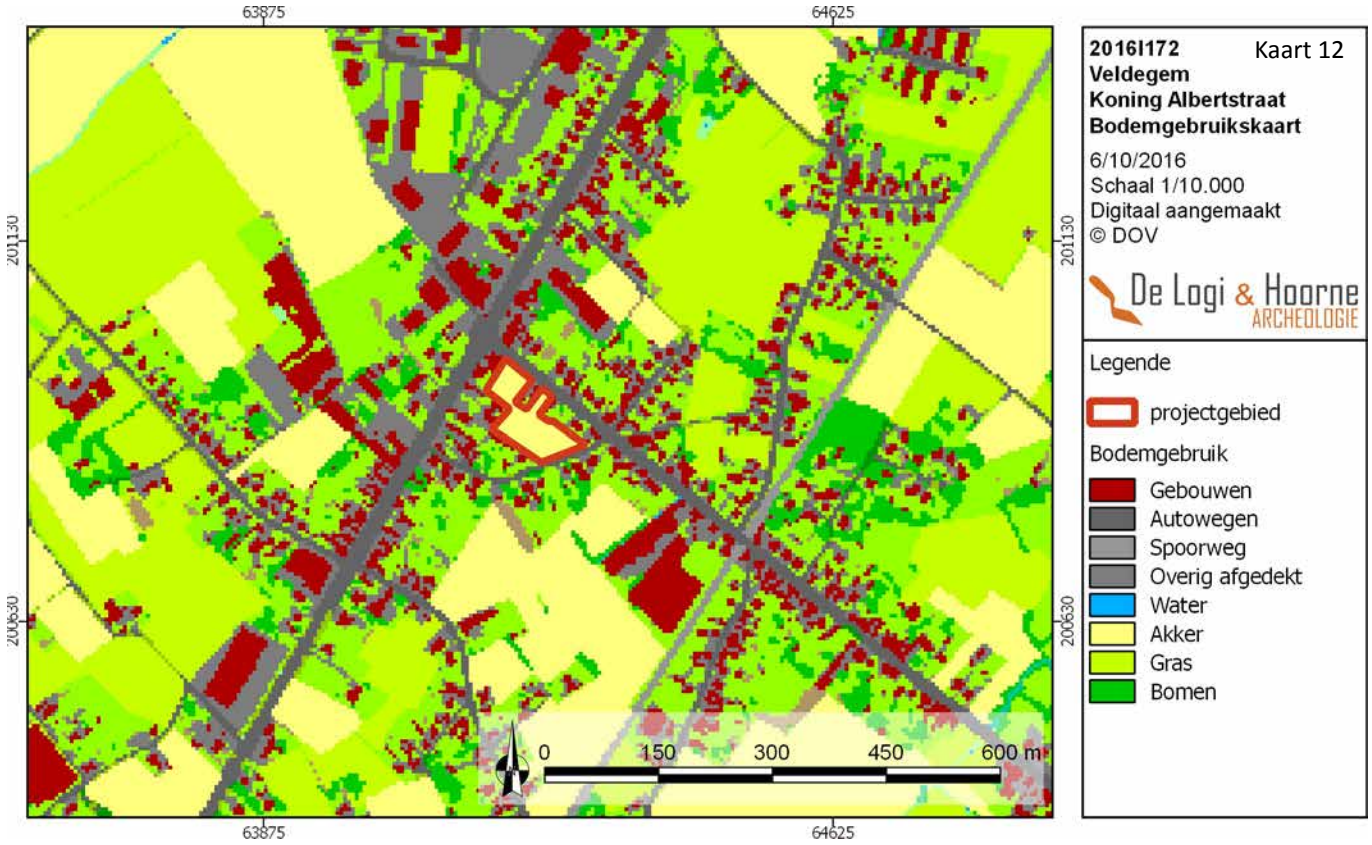
Samengevat is de bodem binnen het projectgebied dus een postpodzolbodem die zich ontwikkelde in een lemig zandbodem met een kleilaag op minder dan 0,75m diepte. In functie van de landbouw werd de ijzer en/of humus B-horizont van deze podzol antropogeen gebroken door een diepe bewerking van de bodem. Bovendien werden op het terrein meststoffen opgevoerd waardoor het terrein in de loop der tijd werd opgehoogd en waardoor de humeuze antropogene horizont tot 0,50m dik is.

2.3.1.4. Bodemerosie

Bij het consulteren van de bodemerosiekaart uit 2016 blijkt dat het onderzoeksgebied gekarteerd is als een grond met een verwaarloosbaar risico op erosie.

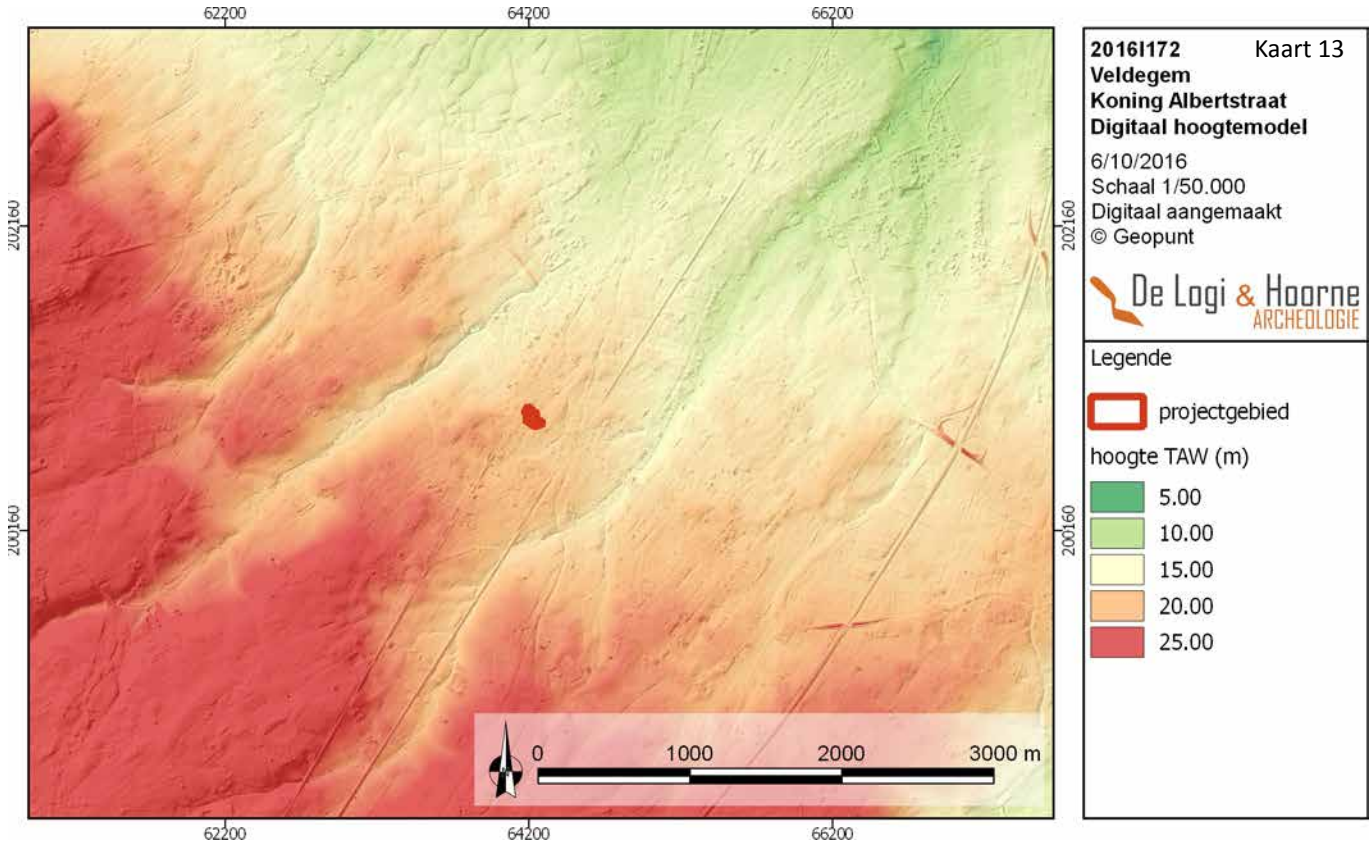
Figuur 11: Het plangebied aangeduid op de bodemerosiekaart (© Geopunt)

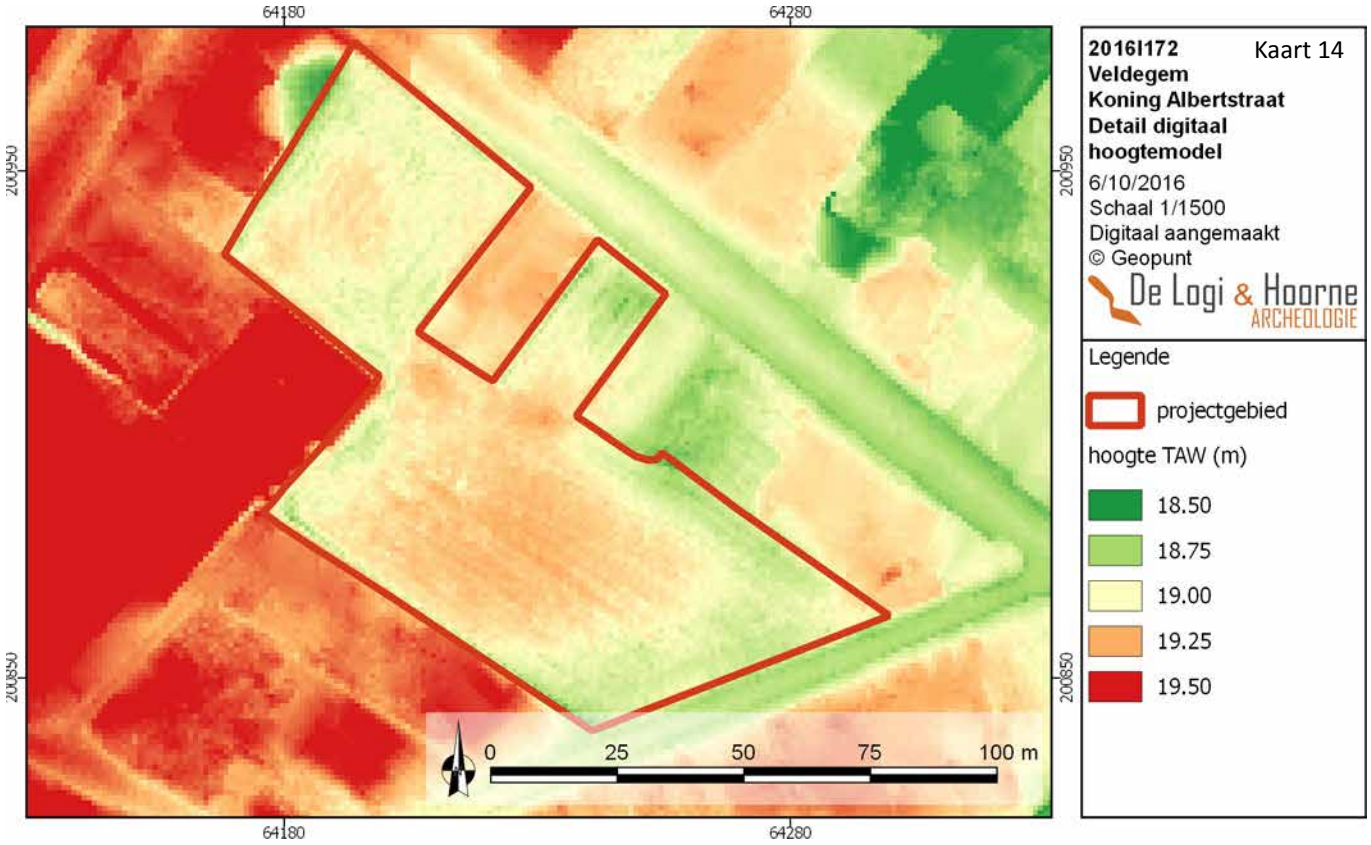

Figuur 12: Het plangebied aangeduid op de bodemgebruikskaart (© DOV)

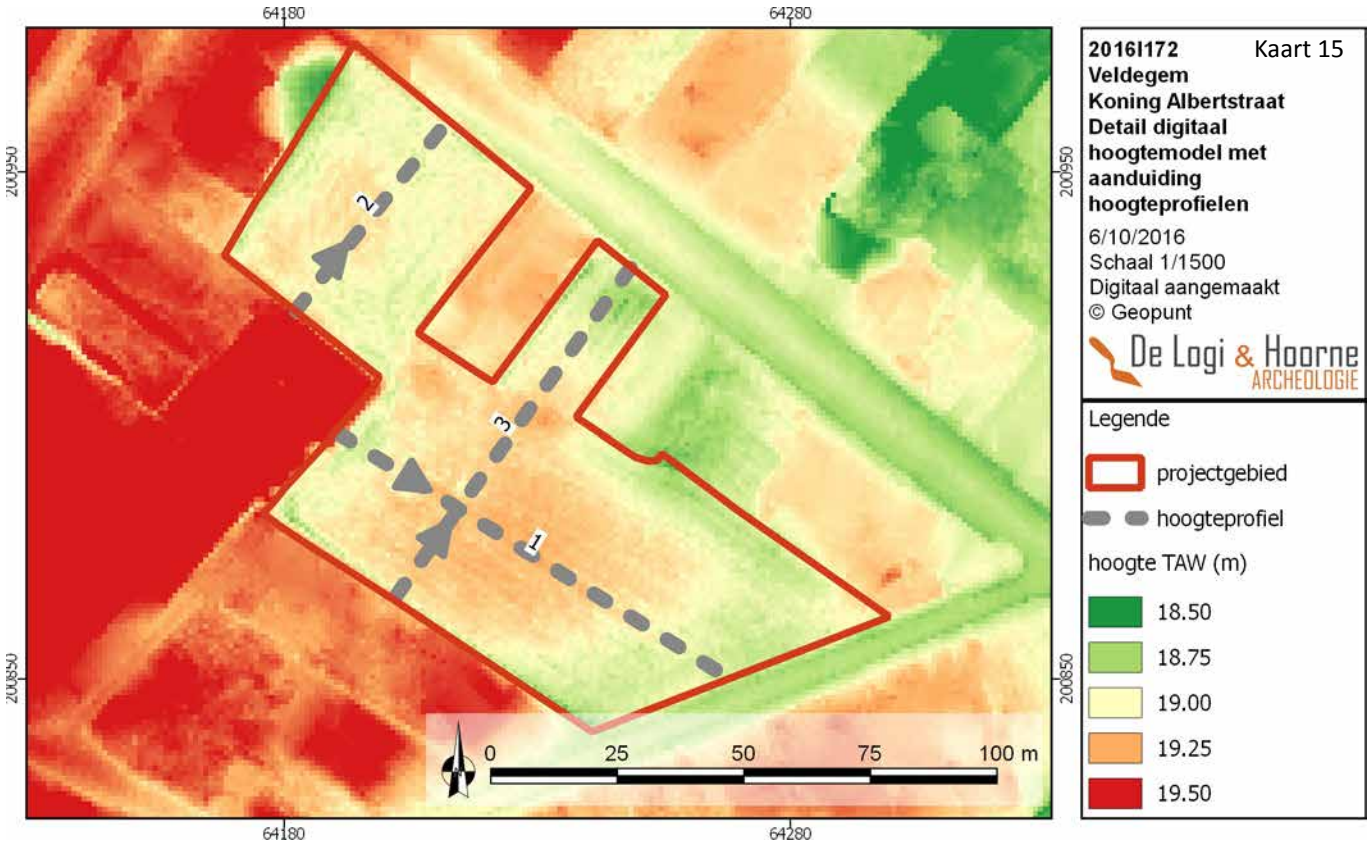
Figuur 13: Het plangebied aangeduid op het Digitaal Hoogtemodel (© Geopunt)

Figuur 14: Het plangebied aangeduid op een detail van het Digitaal Hoogtemodel (© Geopunt)

Figuur 15: Weergave van de gemaakte hoogteprofielen door het plangebied (© Geopunt)

2.3.1.5. Bodemgebruik

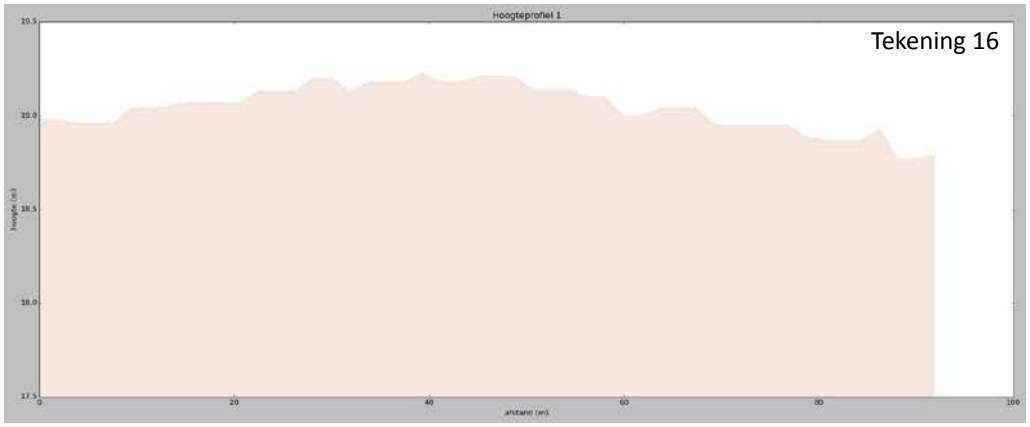
Op de bodemgebruikskaart staat het projectgebied gekarteerd als akkerland. Dit komt overeen met het huidige gebruik.

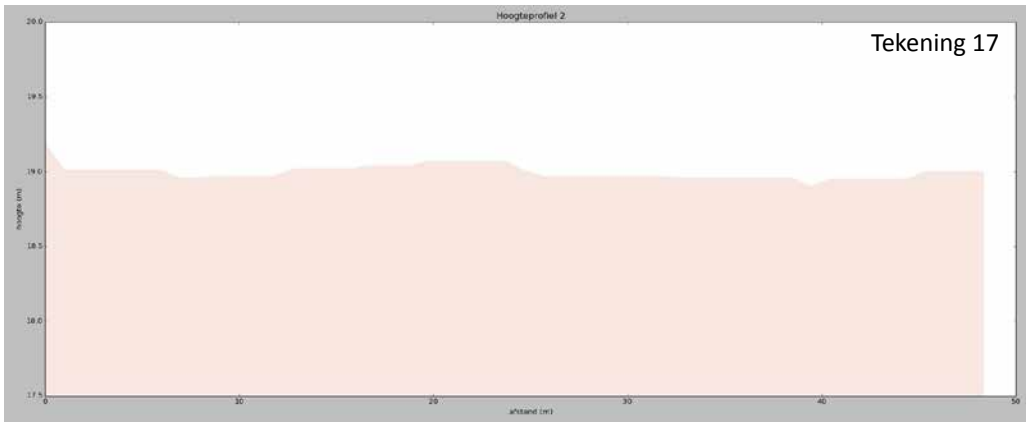
2.3.1.6. Digitaal hoogtemodel Vlaanderen

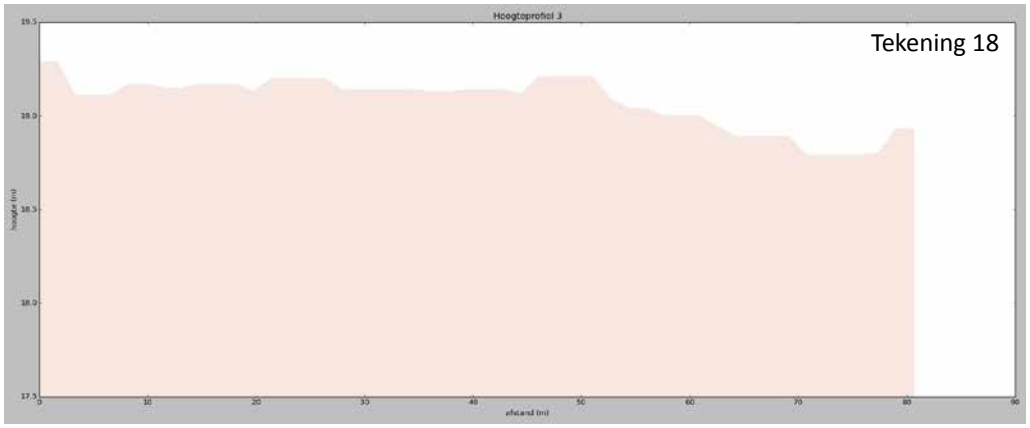
Op een detail van het digitaal hoogtemodel Vlaanderen is duidelijk te zien dat het projectgebied gelegen is op een uitloper in de noordelijke flank van een cuesta die behoort tot het versneden tertiaire plateau van Tielt. In het noorden geflankeerd door de Moubeek en in het zuiden door de Kerkbeek die beiden in noordoostelijke richting aflopen richting het Zuid-Brugs Dallandschap, een afgedamde uitloper van de Vlaamse Vallei ter hoogte van Brugge. Het projectgebied zelf is vrij egaal en bevindt zich op ongeveer 19m TAW met het laagste punt op 18,78m TAW aan de Koning Albertstraat en het hoogste op 19,20m TAW in het midden van de akker.

2.3.2. Archeologische voorkennis en historische beschrijving

Behalve informatie over de ligging en de ondergrond zijn gegevens uit geschiedkundige literatuur en oude kaarten en de reeds gekende archeologische vaststellingen voor het projectgebied en zijn nabije omgeving van groot belang voor het maken van een goede assessment.

Figuren 16-18: De hoogte-profielen die door het plangebied werden gemaakt (© Geopunt)

2.3.2.1. Archeologische voorkennis

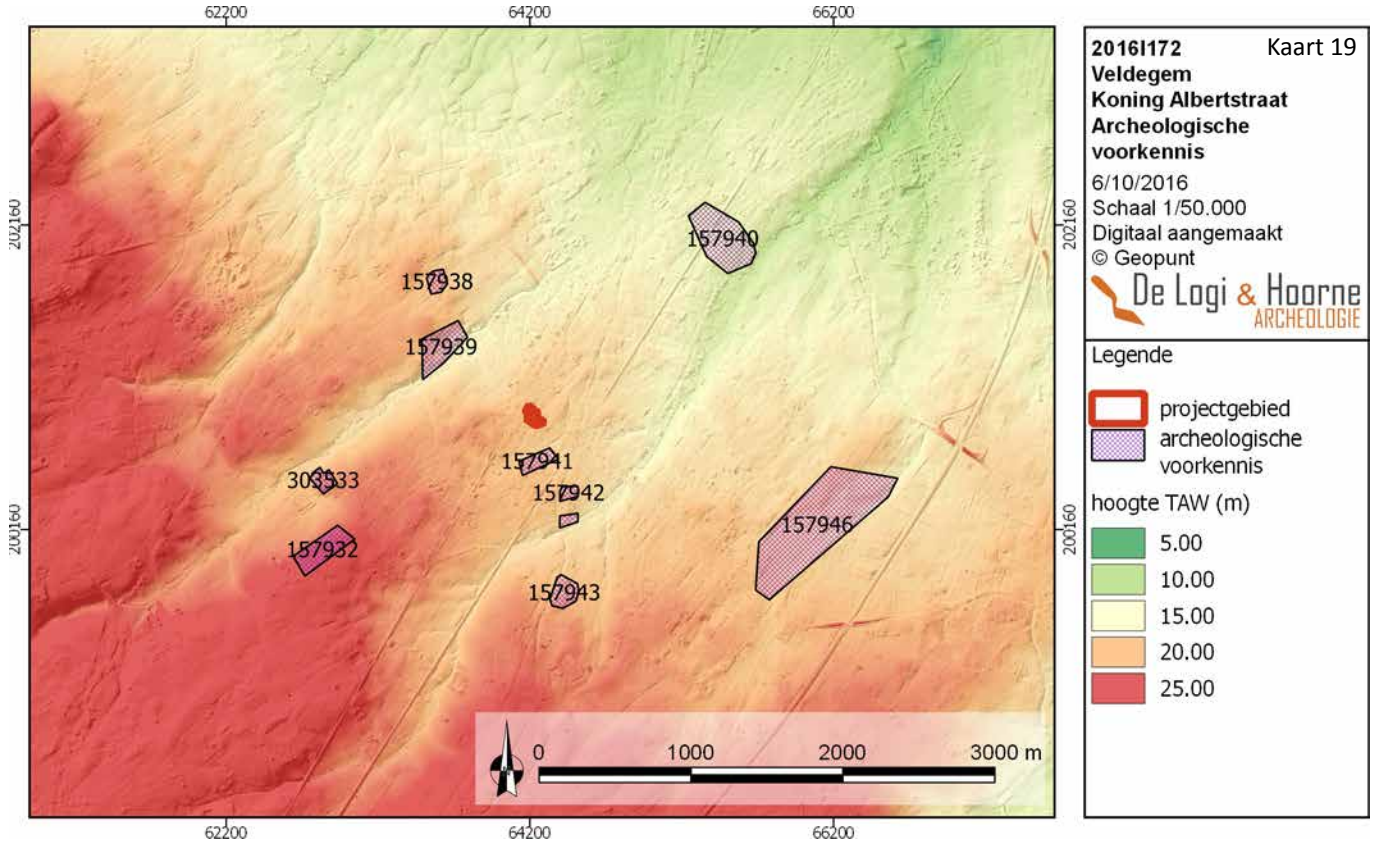
Binnen de grenzen van het projectgebied zelf werd tot op heden geen archeologische vaststellingen gedaan. In de omgeving werden in het verleden wel enkele indicatoren voor archeologische sites aangetroffen, voornamelijk door luchtfotografische prospectie.

Op 177m ten zuiden van het projectgebied werd in Veldegem via luchtfotografische prospectie een circulaire structuur, mogelijk de kringgreppel van een bronstijdgrafheuvel, waargenomen (Centrale Archeologische Inventaris, inventarisnummer 157941). Eveneens te Veldegem werden op 430m ten zuidwesten van het projectgebied via luchtfotografische prospectie enkele lineaire sporen waargenomen. Het gaat potentieel om grachten of greppels die behoren tot een drainagesysteem van ongekende ouderdom (Centrale Archeologische Inventaris, inventarisnummer 157942).

Te Zedelgem Hollevoorde, op ongeveer 600m ten noordwesten van het projectgebied, werd via luchtfotografische prospectie een gebogen wegtracé en de mogelijke restanten van een bronstijdgrafheuvel aangetroffen in een zone met antropogene kuilen (Centrale Archeologische Inventaris, inventarisnummer 157939). Eveneens te Hollevoorde werden op 950m ten noordwesten van het projectgebied via luchtfotografische prospectie gebogen lineaire sporen en een kleine cirkelvormige structuur aangetroffen. De laatste kan de restant van een grafheuvel uit de bronstijd of later zijn (Centrale Archeologische Inventaris, inventarisnummer 157938). Aan de Remi Claeysstraat te Zedelgem — ongeveer 800m ten noorden van het plangebied — had in 2004 een prospectie met ingreep in de bodem plaats, waarbij geen archeologische sporen werden aangetroffen (Centrale Archeologische Inventaris - gebeurtenissen, dossiernummer 2004/051).

In 2012 werd aan de Koning Albertstraat te Veldegem — ongeveer 915m ten zuidoosten van het projectgebied — een prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd waarbij enkel recente sporen werden aangesneden (Centrale Archeologische Inventaris - gebeurtenissen, dossiernummer 2012/067). Aan de Stroelput te Veldegem — op 1000m ten zuiden van het projectgebied — werden via luchtfotografische prospectie enkele grachten en greppels opgemerkt evenals drie ovale kuilen die mogelijk als ontginningskuilen geïnterpreteerd kunnen worden (Centrale Archeologische Inventaris, inventarisnummer 157943).

Figuur 19: Aanduiding van de CAI-vindplaatsen in de omgeving van het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel (© Geopunt)

Op 1325m ten zuidwesten van het projectgebied bevindt zich aan de Moubekestraat II te Aartrijke aan het toponiem Veldbos of Hospitaalbos een site met walgracht. De walgracht zelf is rond 1850 al gedempt maar bleef in de vorm van de percelen aanwezig op de kadasterkaart (Centrale Archeologische Inventaris, inventarisnummer 303533). Op 1400m ten zuidwesten van het projectgebied werd te Aartrijke Rooseboom via luchtfotografische prospectie een cirkelvormige structuur opgemerkt met een diameter van ongeveer 37m met mogelijk een kleinere annex langs de zuidelijke zijde (Bourgeois *et al.* 1998: 20, 29; Centrale Archeologische Inventaris, inventarisnummer 154664 en 157932).

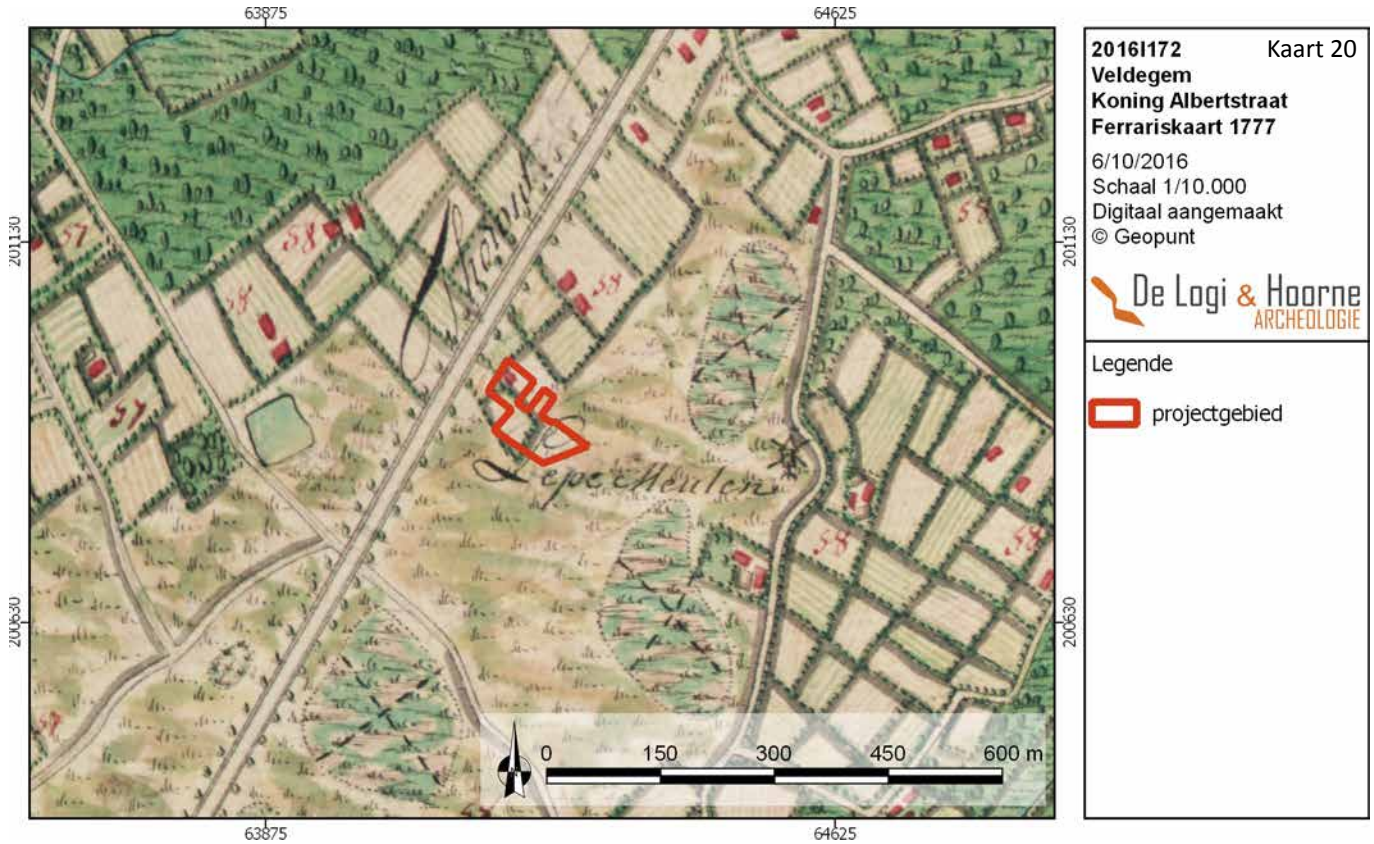
Te Veldegem Slachthuis, op 1520m ten noordoosten van het projectgebied, werden via luchtfotografische prospectie twee mogelijke grafheuvels en drie langwerpige vlekken opgemerkt die mogelijk te interpreteren zijn als ontginningskuilen (Centrale Archeologische Inventaris, inventarisnummer 157940). Aan het Hoogveld in Veldegem, ongeveer 1620m ten oosten van het projectgebied, werden opnieuw via luchtfotografische prospectie drie mogelijke enkelvoudige kringgreppels van grafheuvels opgemerkt, evenals een hoekige gracht en een gebogen wegtracé en een concentratie van kuilen (Bourgeois *et al.* 1998: 79-80; Centrale Archeologische Inventaris, inventarisnummer 157945, 157946, 154811 en 154813).

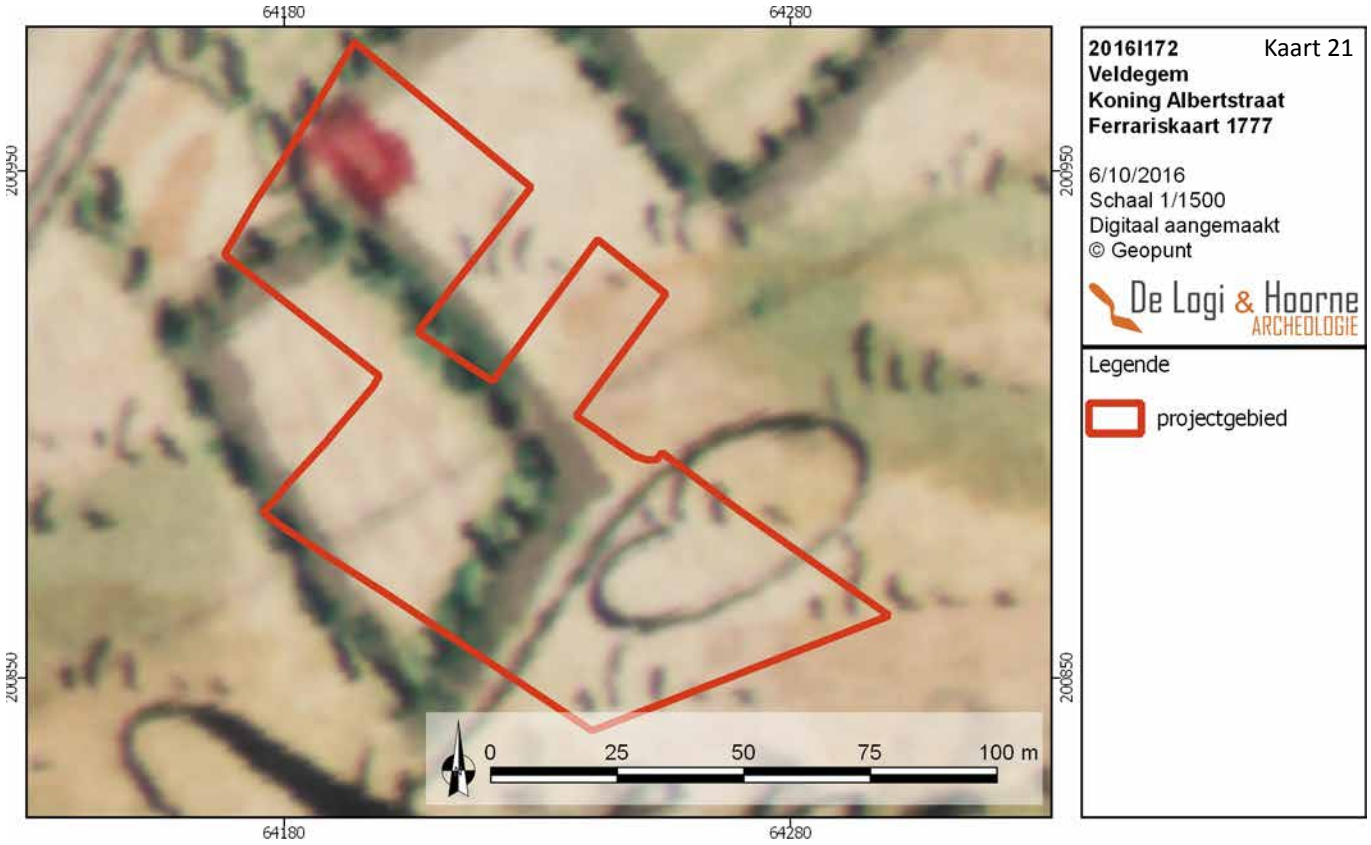
2.3.2.2. Historische kaarten en kadasterplannen

Het projectgebied wordt afgebeeld op verschillende historische kaarten. Hieronder worden zowel de kaart van Ferraris (1777), de Atlas der Buurtwegen (circa 1840), de Poppkaart (1842-1879) en topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) besproken. Tot slot wordt de huidige kadasterstructuur onderzocht.

Op de gegeorefereerde kaart van Ferraris (1777) is het projectgebied gelegen aan de *Chausseé de Thorout*, de Torhoutsesteenweg, een geplaveide weg met bomen aan weerskanten die tussen 1751 en 1754 werd aangelegd. De oorspronkelijke verbindingsweg tussen Brugge en Torhout liep 270m ten oosten van het projectgebied via de *Iperwegh*, over de huidige Lepemolenstraat die in de Rozeveldstraat en Keibergstraat wordt verdergezet (Agentschap Onroerend Erfgoed 2016). Het algemeen beeld van de omgeving wordt gevormd door de top van de opduiking die wordt ingenomen door heide en een uitloper is van het Bulskampveld.

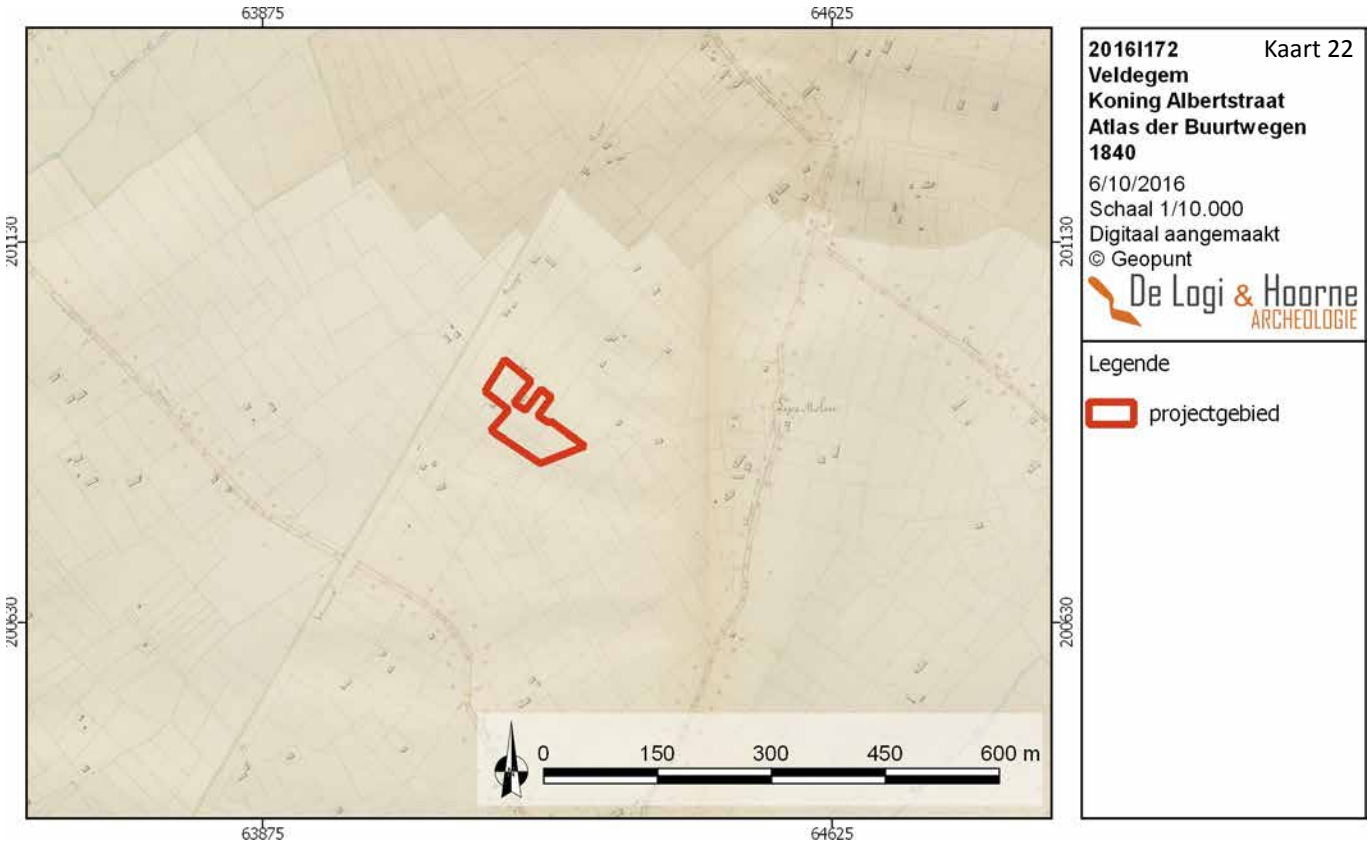
Figuur 20: Aanduiding van het plangebied op de Ferrariskaart (© Geopunt)

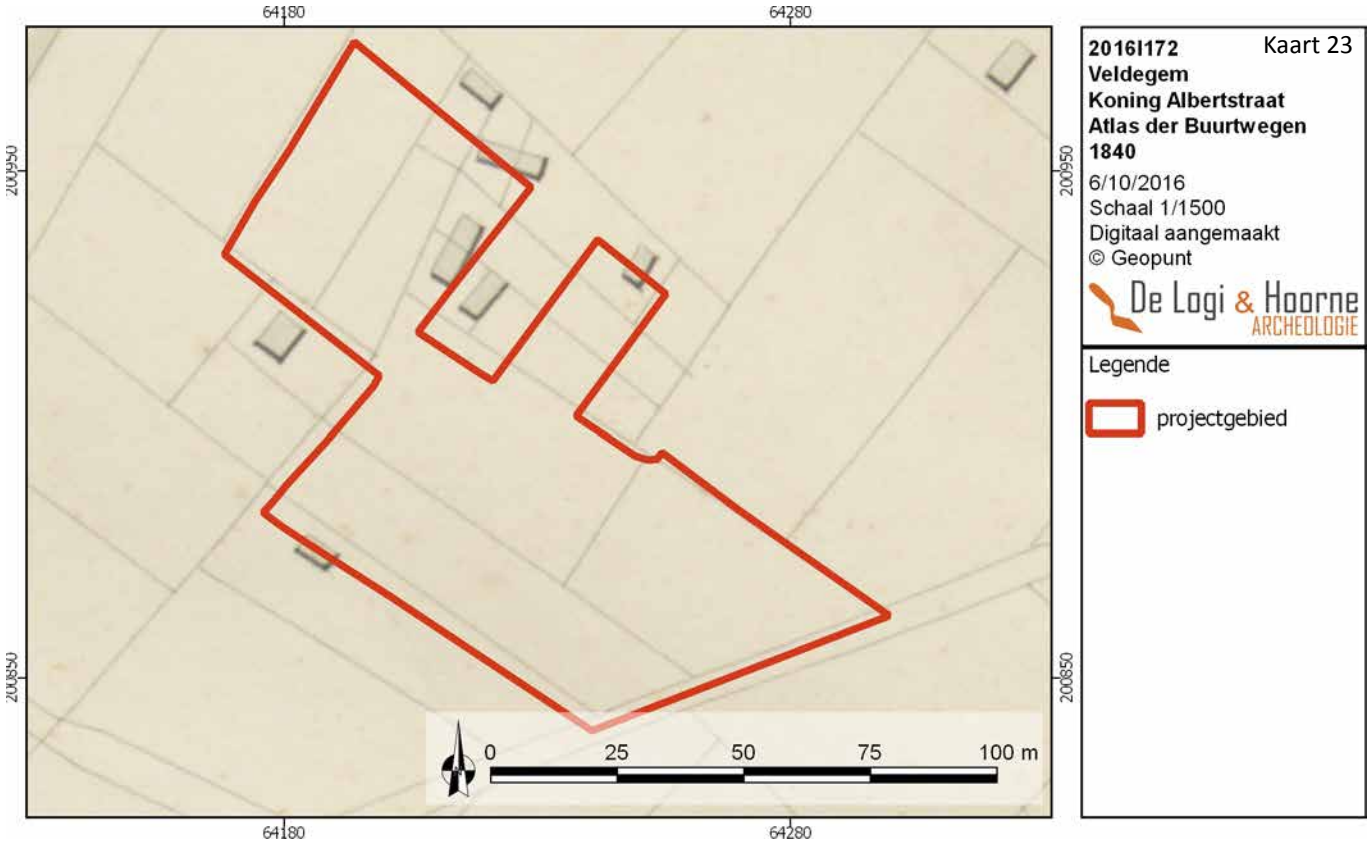

Figuur 21: Aanduiding van het plangebied op een detail van de Ferrariskaart (© Geopunt)

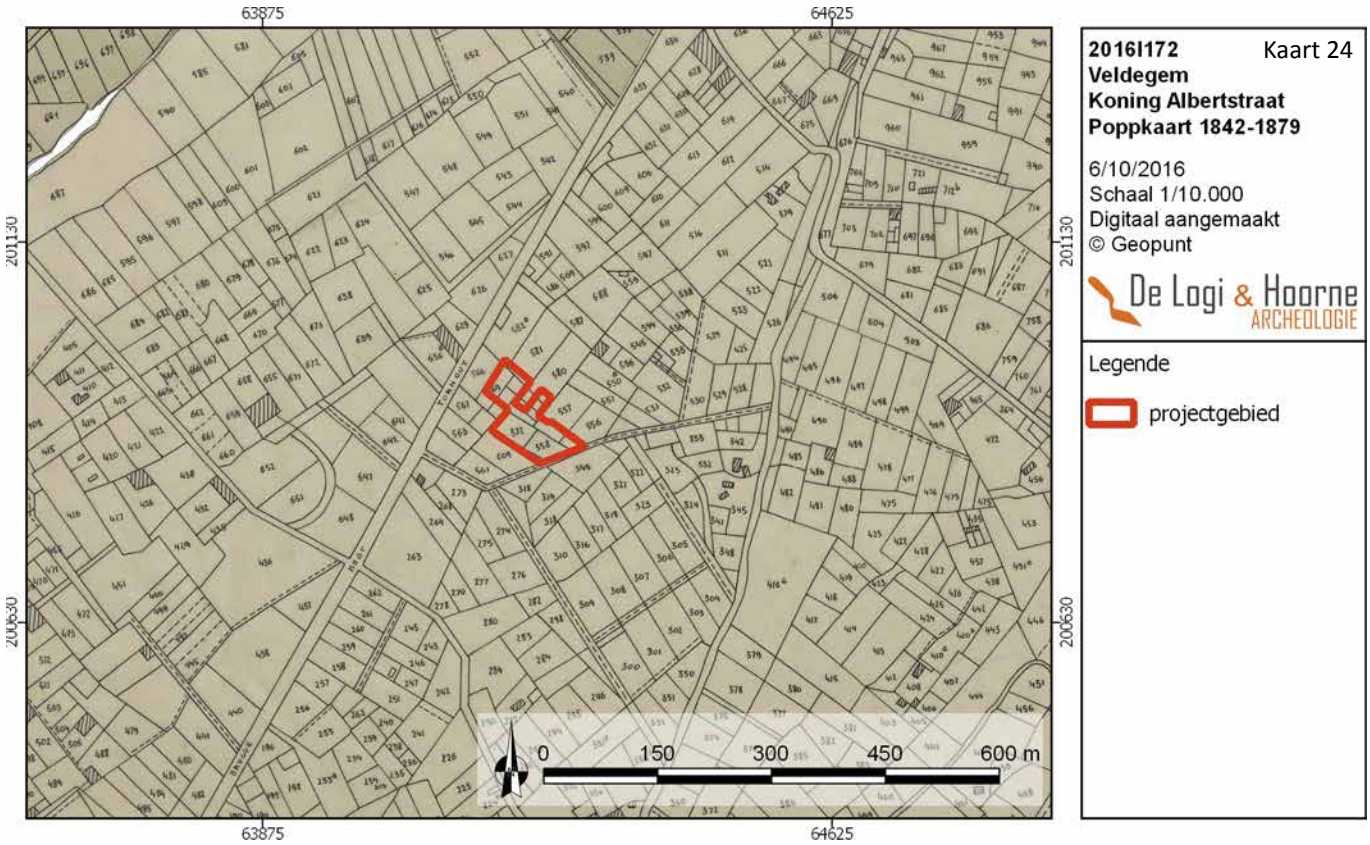
Figuur 22: Het plangebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen (© Geopunt)

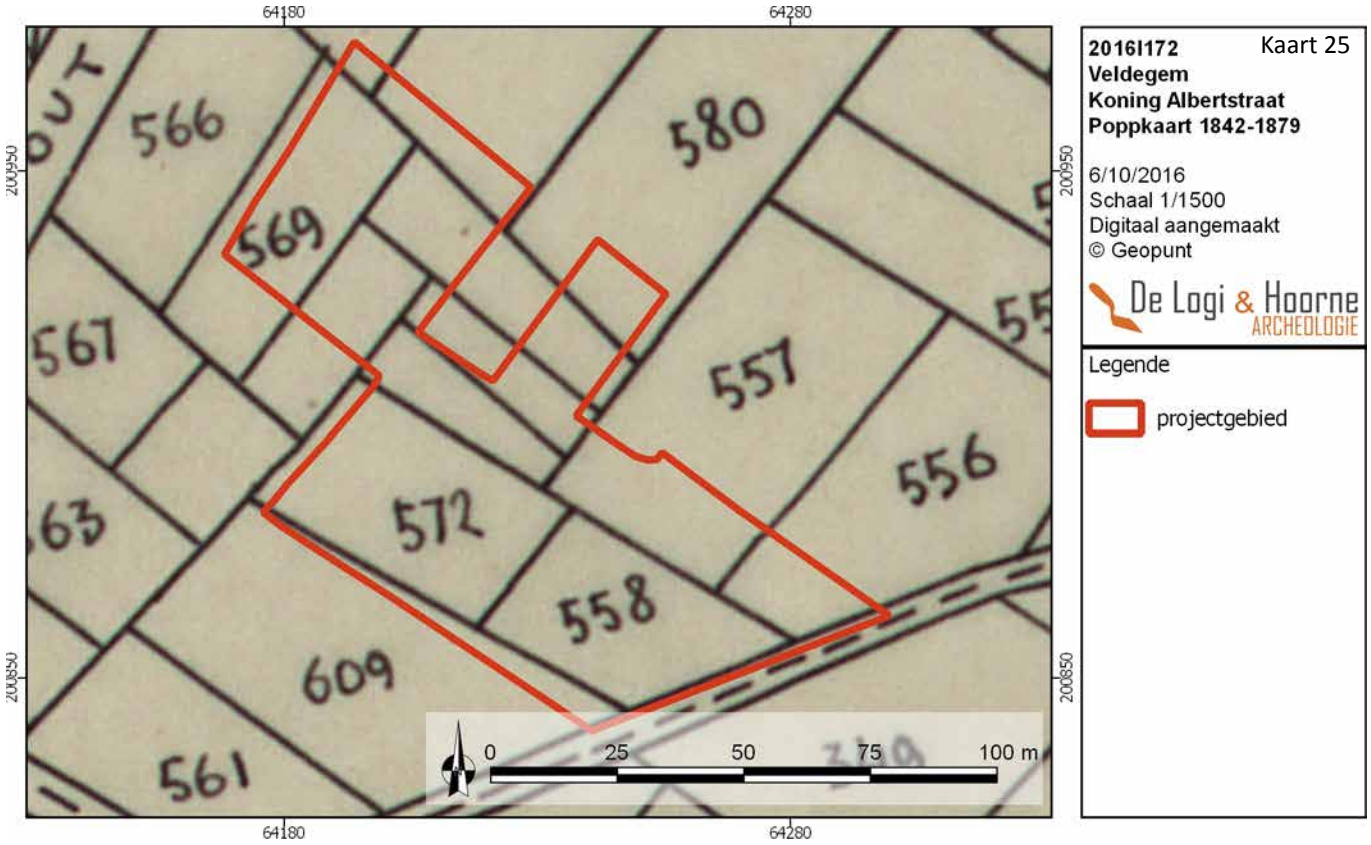

Figuur 23: Detail van de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (© Geopunt)

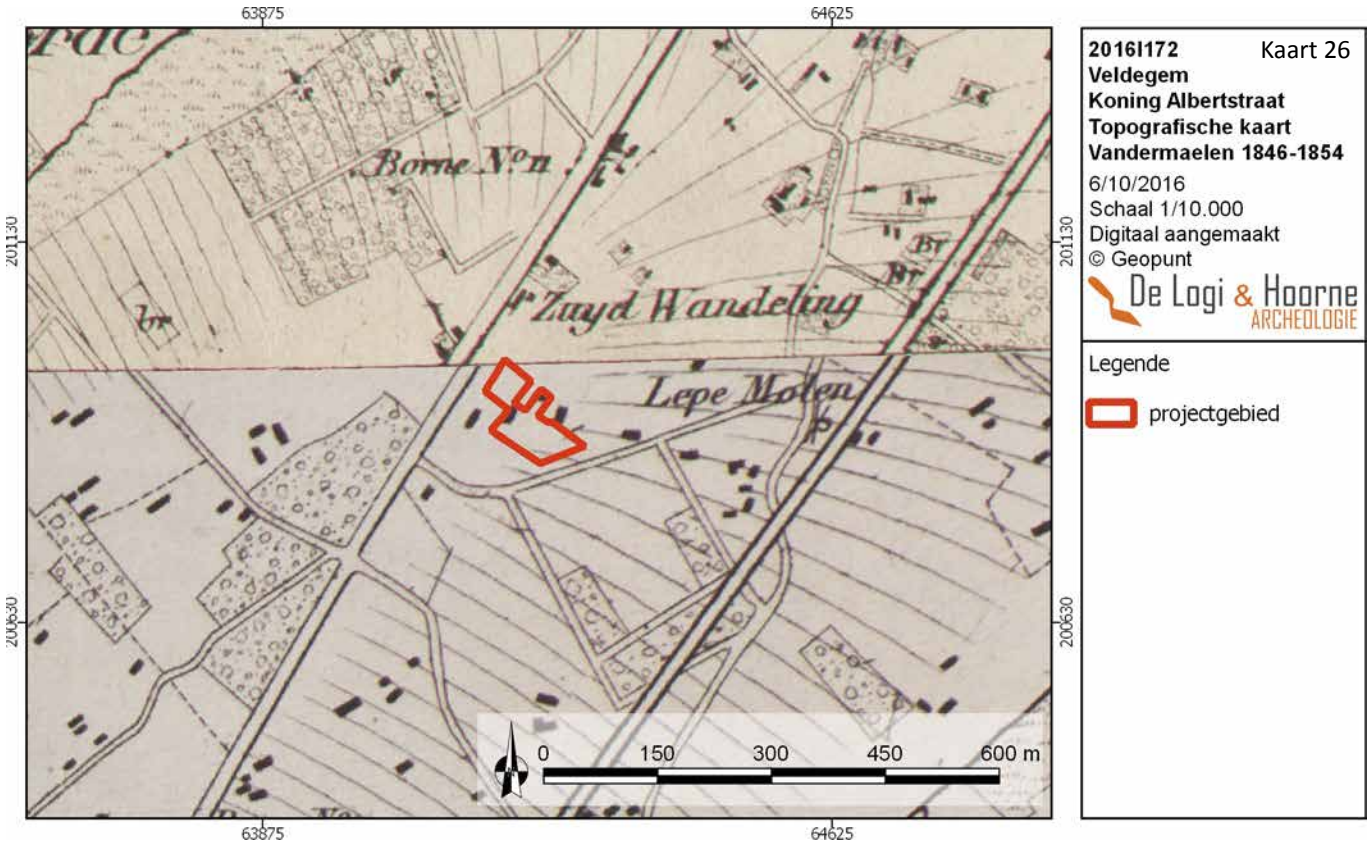
Figuur 24: Het plangebied weergegeven op de de Poppkaart (© Geopunt)

Figuur 25: Aanduiding van het plangebied op een detail van de Poppkaart (© Geopunt)

Figuur 26: Het plangebied weergegeven op de Topografische kaart Vandermaelen (© Geopunt)

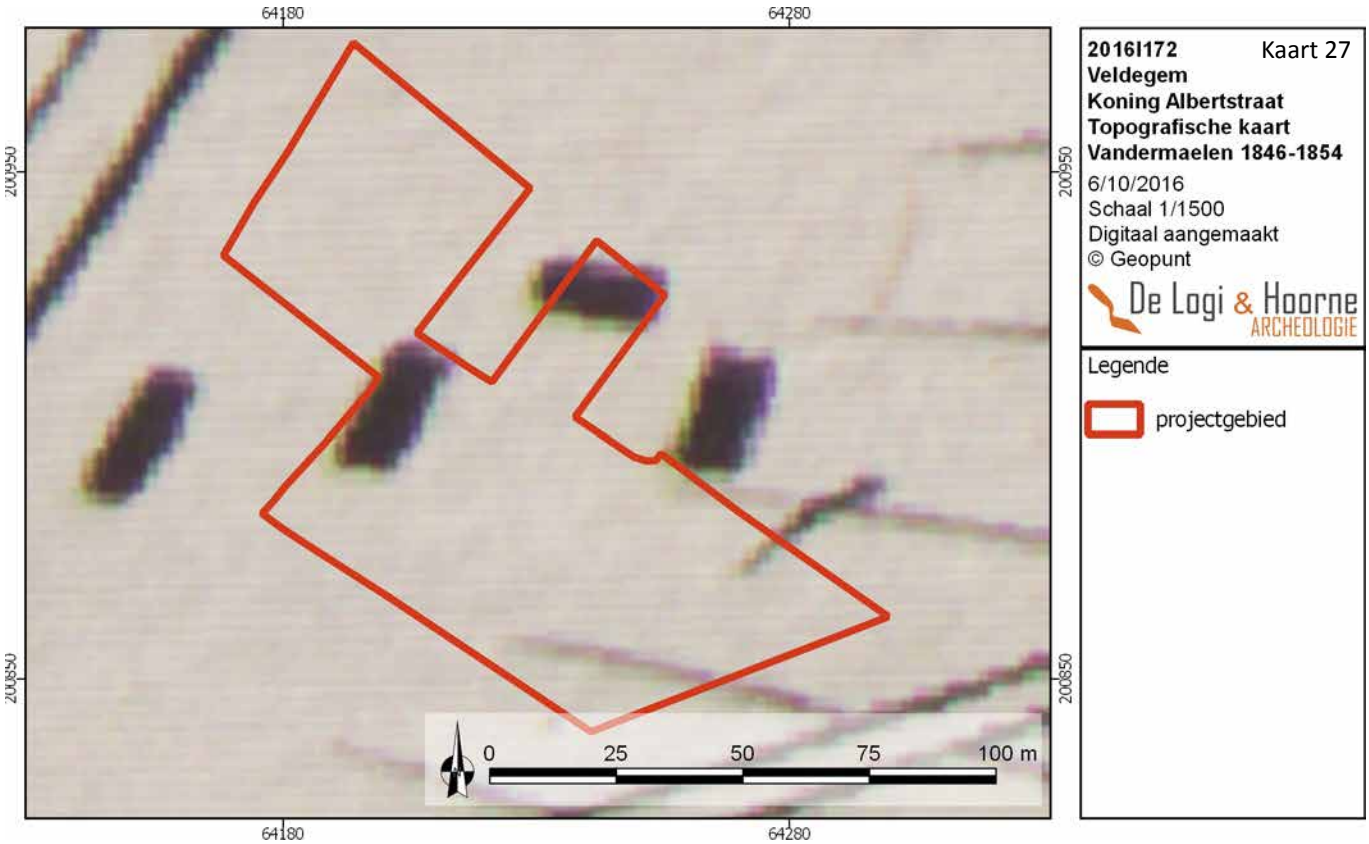

Naar de valleien toe komen eerst akkers voor, vervolgens bos in de valleien en weide langs de beken. De aanwezige bebouwing ligt vrij verspreid zonder echte kern. Binnen het projectgebied bevindt zich mogelijk een bakstenen gebouw in de uiterst noordelijke hoek van het terrein. De rest van het plangebied bestaat voor het noordwestelijk deel uit akkerland en het zuidoostelijk deel uit heide. Aan de rand van de heide, aan de Lepemolenstraat, die de overgang naar de lagergelegen akkers markeert, bevindt zich de *Lepe Meulen*. Het gaat om een houten korenmolen met open staakvoet die voor het eerst in 1645 wordt vermeld langs de *Iperwegh* en op 17 oktober 1918 door de terugtrekkende Duitsers werd opgeblazen (Denewet & Holemans 2016). Ten oosten van het plangebied zijn verschillende zones aangeduid als onbegaanbare moerassen. In het landschap zijn ook talrijke vijvers aanwezig, vooral langs de Langendijkbeek ten het oosten van het plangebied. Deze visvijvers ontstonden door de aanleg van dijken in het hellende landschap. Bij de opmaak van de Ferrariskaart (1777) zijn deze vijvers echter reeds in verval. Door de afschaffing van de tolrechten op zeevis is het economische voordeel van zoetwatervis immers verloren gegaan (Agentschap Onroerend Erfgoed 2016).

Op de Atlas der Buurtwegen (circa 1840) is de *Chausseé de Thorout* benoemd als *Route de Thourout à Bruges* en er is een duidelijke toename van de bebouwing. Binnen het projectgebied bevindt zich nog steeds bebouwing. Mogelijk komt het gebouw dat ook al op de Ferrariskaart stond nog voor. Aan de rand van de noordoostelijke grens van het projectgebied bevinden zich ook nog twee andere gebouwen die minstens gedeeltelijk binnen het projectgebied gelegen zijn. Tussen de steenweg en de *Lepe Meulen* zijn is een nieuwe weg ontstaan, de huidige Gravenweg en Ketserweg, die de zuidoostelijke grens vormt van het projectgebied en een ONO-WZW traject heeft. Het heidegebied is nu opgedeeld in verschillende percelen. Van de Ferraris-percellering is echter weinig tot niets bewaard. Enkel de oriëntatie van de kavels blijft gelijkaardig. De *Lepe Meulen* zelf is nu aangeduid met een klein kruisje benoemd als *Lepe Molen*. Van de visvijvers en moerassen op deze kaart al geen spoor meer te bekennen.

Op de topografische kaart Vandermaelen is de situatie van de Atlas de Buurtwegen onveranderd. Op deze kaart is wel te zien dat op delen van de als heide gekarteerde delen van de Ferrariskaart loofbos is aangeplant. De redelijk uitgestrekte boszone die ingetekend staat op de Ferrariskaart is dan weer grotendeels ontgonnen. De *Lepe Molen* is nog steeds

Figuur 27: Het plangebied weergegeven op een detail van de Topografische kaart Vandermaelen (© Geopunt)

aangeduid op het plan. Ten noorden van het plangebied is nu ook het toponiem *Zuyd Wandeling* aangegeven. Op de kaart is ook aangeduid dat het plangebied hoger ligt dan de gronden ten zuidoosten en noordoosten ervan. Op de Poppkaart (1842-1879) is de situatie gelijkaardig aan de situatie op de Atlas der Buurtwegen. De kavels zijn grotendeels onveranderd. Opvallend is wel dat er minder bebouwing aanwezig is. Onder andere de bebouwing in en in de buurt van het projectgebied is nu verdwenen.

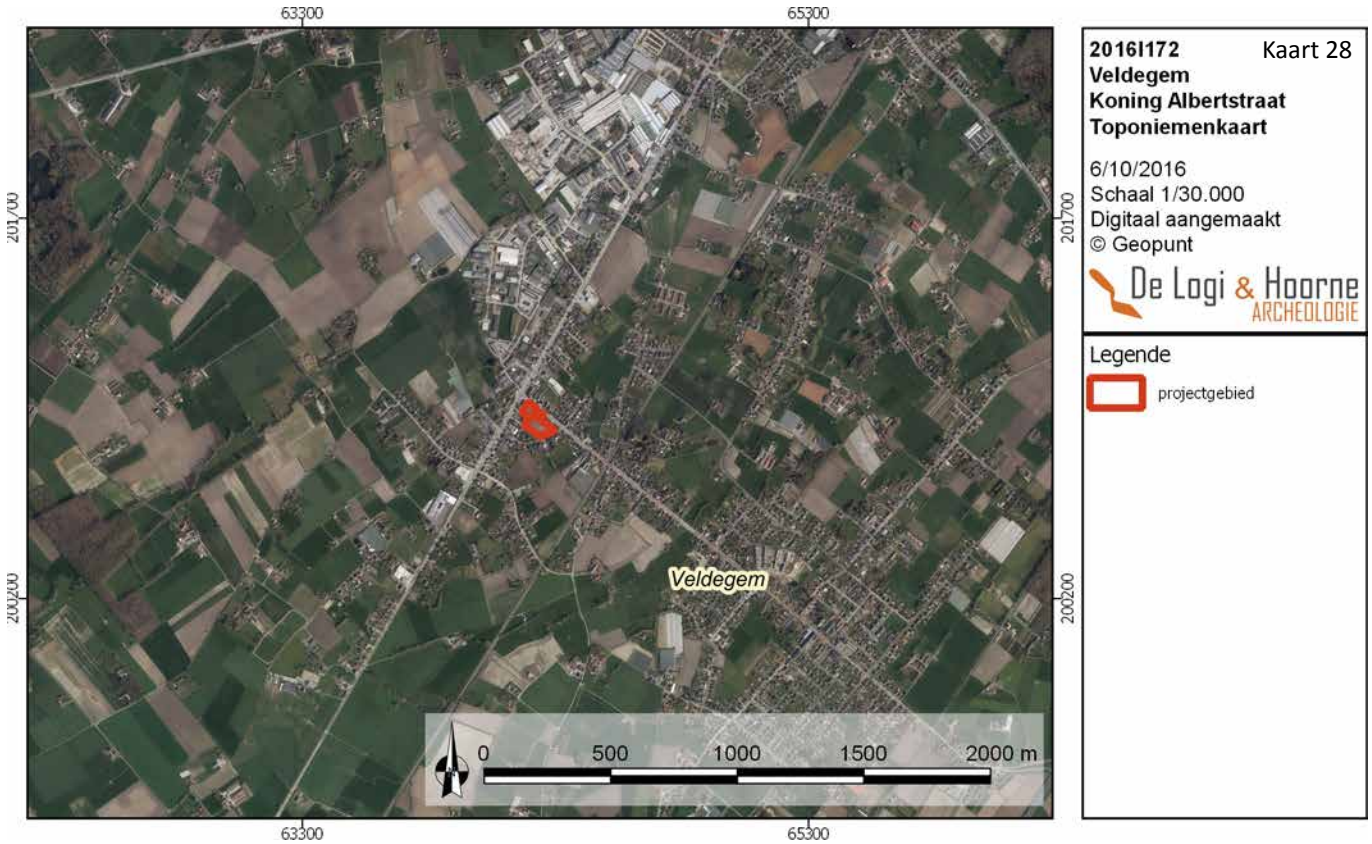
De huidige percellering gaat terug op die van de Poppkaart. In functie van bebouwing zijn de oorspronkelijke kavels echter opgedeeld in vele kleinere woonkavels. Binnen het projectgebied is het omgekeerde merkbaar. De verschillende kleinere kavels werden gereduceerd tot enkele grotere landbouwkavels. De spoorweg tussen Brugge en Torhout werd in 1846 aangelegd. De Koning Albertstraat ten noorden van het projectgebied dateert uit 1886 en verbindt de dorpskern van Veldegem met de Torhoutse Steenweg.

2.3.2.3. Toponymie en literatuur

Veldegem is een vrij recente en kunstmatige naam voor een gehucht dat oorspronkelijk *het Veld* heette. *Veld* duidde in de vroege middeleeuwen een woeste vegetatie aan, waaronder kreupelhout en heide, die voorkwam tussen de verschillende nederzettingen met hun omliggend cultuurland. De wijk *Veld* wordt pas vermeld vanaf 1844. *Veldegem* komt voor vanaf 1864, wanneer er bewoning en een kerk op de plek kwam (Debrabandere *et al.* 2010: 255).

Het veldgebied dat later Veldegem zal vormen, bestaat uit twee delen, de *Lepe* en het *Hoogveld*. Deze benaming komt terug in de oorspronkelijke kadastrale legger. De secties F en G, die in 1920 volledig overgeheveld zullen worden naar Veldegem, staan respectievelijk bekend als *De Lepe* en *'t Hooge-Veld*. Het projectgebied bevindt zich in sectie F, gekend als *De Lepe*. Het wordt in de ontginningsgolf van de 12de eeuw omwille van de slechte kwaliteit van de magere zandgronden overgeslagen en blijft als woeste grond in grafelijk bezit. Het toponiem *Lepe* gaat minstens terug tot 1296, wanneer de hofstede *Nordlepe* geschonken wordt aan het Sint-Janshospitaal te Brugge. Het toponiem zou verwijzen naar de drassigheid van het gebied (Agentschap Onroerend Erfgoed 2016).

Figuur 28: Het plangebied weergegeven op een orthofoto met aanduiding van de besproken toponiemen (© Geopunt)

Tot in de Oostenrijkse periode, op het einde van de 18de eeuw, bestaat het huidige grondgebied van Veldegem hoofdzakelijk uit onontgonnen heide en veldgebied, doorspekt met vijvers. De ontginning van het veldgebied neemt pas op grote schaal een aanvang vanaf het laatste kwart van de 18de eeuw. Uit een volkstelling, gehouden in 1748, blijken de belangrijkste bezigheden van de veldbewoners bezembinden en klompenmakerij (Agentschap Onroerend Erfgoed 2016). Tussen 1751 en 1754 onder de regering van keizerin Maria-Theresia van Oostenrijk, en op vraag van keurvorst Karel Theodoor van Neuberg, heer van Wijnendale, wordt de Torhoutsesteenweg aangelegd. Deze weg vormt een rechte, rechtstreekse verbinding tussen Brugge en Torhout en doorkruist het veldgebied van het latere Veldegem. De brede, rechte weg zorgt voor een optimale ontsluiting en vormt een belangrijke eerste schakel in de ontginning van het veldgebied (Agentschap Onroerend Erfgoed 2016).

Op het einde van de 18de eeuw is het veldgebied, op grondgebied Zedelgem, grotendeels in handen van Brugse kloosters, burgerij en ambtsadel. Tijdens de Franse Revolutie worden de gronden die in religieuze handen zijn, aangeslagen en openbaar verkocht veelal aan de burgerij. De toename van de bevolking, gecombineerd met een schaarste aan bossen, zorgt in deze periode voor een gevoelige stijging van de brandhoutprijs, waardoor het aanleggen van bossen economisch interessant wordt. De Franse bezetter moedigt de bebossing van het economisch oninteressante heidegebied aan door middel van premies en vrijstelling van belastingen. Ongeveer vijftig jaar na de bebossing groeit de nood aan landbouwgrond. Vooral de economische crisis van de jaren 1840-1845 drijft de groeiende bevolking naar armere gronden om aan subsistentielandbouw te doen (Agentschap Onroerend Erfgoed 2016). De omzetting van veld tot bos en uiteindelijk landbouwgebied maakt van het latere Veldegem een aantrekkelijker woonplaats en de bevolking neemt toe in de loop van de 19de eeuw. Tot 1860 blijft de leefgemeenschap echter weinig georganiseerd. De grote afstand tot de dorpskernen van de omringende gemeenten, betekent dat de leefgemeenschap op het veld veeleer op zichzelf is aangewezen (Agentschap Onroerend Erfgoed 2016).

In 1865 wordt de kerk afgewerkt en wordt Veldegem een proosdij van de parochie Zedelgem. In het laatste kwart van de 19de eeuw kent Veldegem een sterke groei en ontwikkeling wat blijkt uit de verbinding van de dorpskern met de Torhoutsesteenweg door de aanleg van de

Figuur 29: Het plangebied weergegeven op een luchtfoto genomen in 1971 (© Geopunt)

huidige Koning Albertstraat in 1886. In 1896 onderneemt Veldegem de volgende stap naar zelfstandigheid: de proosdij wordt officieel erkend als onafhankelijke parochie. Vanaf 1902 vraagt Veldegem de erkenning als zelfstandige gemeente maar het duurt nog tot januari 1920 eer de Veldegemse onafhankelijkheid een feit is (Agentschap Onroerend Erfgoed 2016).

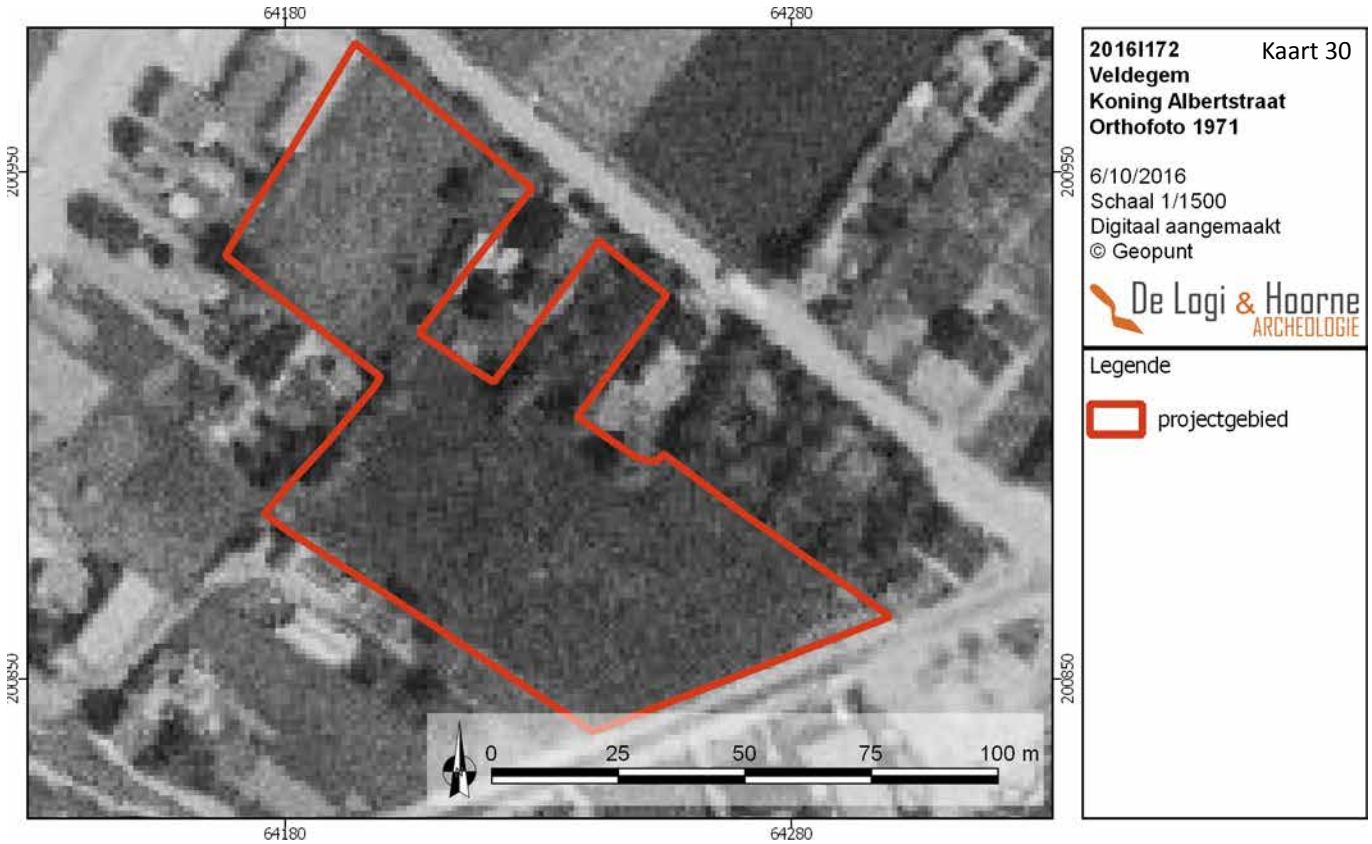
2.3.2.4.Orthofoto's en luchtfoto's

Veldegem werd de voorbije 45 jaar op luchtfoto's en orthofoto's vastgelegd. De oudste beschikbare orthofoto is een opname uit de zomer van 1971. Op deze foto is het projectgebied onbebouwd. Een perceel langs de Koning Albertstraat dat door het projectgebied wordt omgeven is wel bebouwd, deze bebouwing bevindt zich aan de perceelsgrens. Perceel 576e dat langs de Koning Albertstraat ligt is beplant met struiken of bomen. Pas vanaf de orthofoto genomen in de periode 2000-2003 zijn er veranderingen in het plangebied waar te nemen. Het noordelijkste perceel aan de Koning Albertstraat is deels in gebruik als parking, de rest van het projectgebied is landbouwgrond. Op de orthofoto van 2006 is de begroeiing op perceel 576e verwijderd en werd dit perceel samen met de zuidelijke helft van het plangebied geploegd. Op het noordelijke deel zijn nog de parking en het grasland aanwezig. Op de orthofoto van 2008 is het volledige projectgebied in gebruik als akker. De parking in het noorden is weggenomen. De situatie op het plangebied blijft hetzelfde tot heden. Ook op de meest recente orthofoto uit 2015 is het volledige projectgebied als akker in gebruik. Op de verschillende geconsulteerde luchtfoto's konden geen *cropmarks* worden vastgesteld.

2.3.3. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Het projectgebied lijkt op basis van het geraadpleegde kaartmateriaal, de foto's en de literatuur sinds de oorspronkelijke ontginning van bosgebied tot heide, in de middeleeuwen of vroeger, extensief gebruikt te zijn als veld en heidegebied. De ontginning van het gebied als landbouwgrond vindt pas plaats in de vanaf de tweede helft van de 18de eeuw. In deze periode wordt de Torhoutse Steenweg aangelegd die de toegankelijkheid van het gebied sterk verbetert. Aanvankelijk wordt het gebied sterk bebost door een grote vraag naar hout in het begin van de 19de eeuw. In de tweede helft van de 19de eeuw neemt, door de vraag naar landbouwgrond, de bewoning en ontginning in het gebied sterk toe. Op de rand het plangebied vallen mogelijk enkele gebouwen uit deze periode. Voor het grootste deel van het projectgebied werden op

Figuur 30: Detail van de luchtfoto van 1971 ter hoogte van het plangebied (© Geopunt)

Figuur 31: Het plangebied aangeduid op een orthofoto genomen in de periode 2000-2003 (© Geopunt)

Figuur 32: Het plangebied weergegeven op een orthofoto genomen in de periode 2008-2011 (© Geopunt)

de historische kaarten echter geen aanwijzingen van dense bebouwing aangetroffen. Op het terrein wordt bijgevolg geen complexe verticale stratigrafie verwacht. In deze periode wordt ook de spoorweg tussen Brugge en Torhout aangelegd die het gebied verder ontsluit. Tegen het einde van de 19de eeuw is het voormalige veld tot een parochie geëvolueerd. De sedimenten aan het oppervlak vormen een dun quartair dek dat eolisch werd afgezet en nadien eventueel door hellingsprocessen herwerkt is. Het is maximaal 50.000 jaar oud. Onder dit dek, dat tussen 0,75m en 1,20m dik is, bevindt zich het — al dan niet colluviaal herwerkt — tertiair. Volgens de bodemkaart ontwikkelde zich een podzol in het quartaire dek. Door ontginning — vermoedelijk in de 19de eeuw — werd deze podzol gebroken door diepe grondbewerking als bodemverbetering in functie van de landbouw. Er werd eveneens materiaal ter bemesting opgevoerd ter verbetering van de arme en zure bodem.

2.3.4. Interpretatie aan- of afwezigheid archeologische sporen

Tot op heden werd binnen het projectgebied nog geen melding gemaakt van enige archeologische vondst. Het gebied lijkt sinds de oorspronkelijke ontginning, die de aanleiding gaf tot de vorming van een heide, in stand gehouden als heide — wellicht door begrazing. Pas vanaf het midden van de 18de eeuw werd het woeste heidegebied verder ontgonnen. Sporen van bebouwing of bewoning uit de 18de en 19de eeuw zijn mogelijk op de rand van het plangebied. Voor het grootste deel van het projectgebied werden op de historische kaarten echter geen aanwijzingen van dense bebouwing het verleden verwacht. Op basis van het bureauonderzoek kan de potentiële aanwezigheid van restanten uit het verre verleden niet met zekerheid uitgesloten worden. Vooral de oorspronkelijke ontginning — van bos naar heide — van de hoger gelegen tertiaire rug is interessant. Deze ontginning gebeurde vermoedelijk reeds voor de middeleeuwen — mogelijk al vanaf het neolithicum — en zorgde voor de initiële ontwikkeling van een heidevegetatie. Het terrein werd pas vanaf de tweede helft van de 18de eeuw als landbouwgrond geëxploiteerd. Indien op het terrein sporen uit het verleden aanwezig zijn, kan hiervan een goede bewaring worden verwacht. Gezien de archeologische voorkennis wijst op een groot potentieel aan sporen uit de metaaltijden, in het bijzonder kringgreppels uit de bronstijd, en het terrein hoog gelegen is en lang als heide in gebruik was, is het potentieel aan archeologische sites op het plangebied eerder hoog. Om hierover een waardevol assessment te kunnen maken moeten extra onderzoeksfases op het projectgebied uitgevoerd worden.

Figuur 33: Het plangebied weergegeven op de meest recente orthofoto genomen in 2015 (© Geopunt)

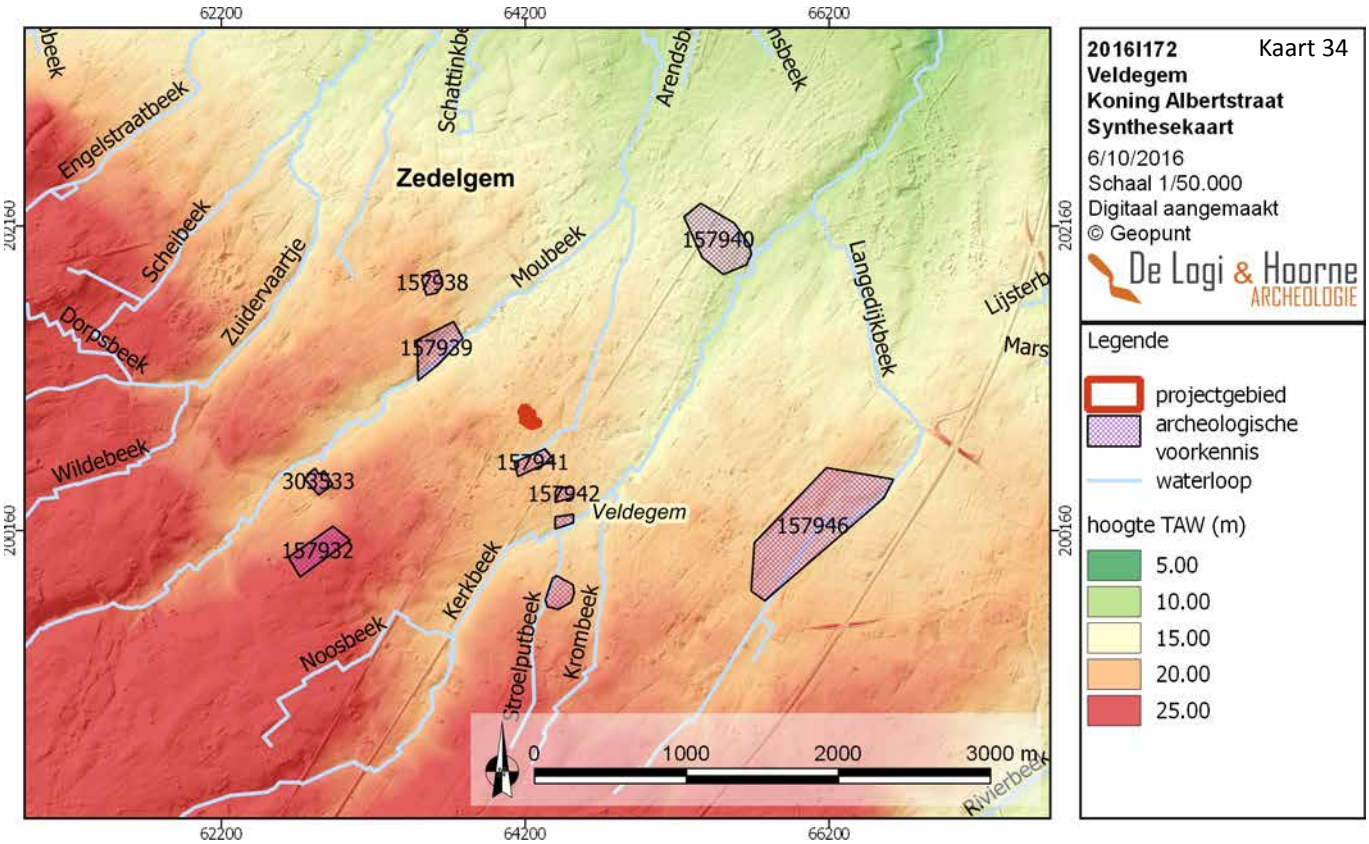
2.3.5. Synthese

De initiatiefnemer wenst een terrein van 7227,3m² groot langs de Koning Albertstraat in Veldegem, Zedelgem te ontwikkelen. Hiervoor dient een verkavelingsvergunning aangevraagd te worden. Gezien het projectgebied zich niet in een gebied bevindt waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is, noch in een beschermde archeologische site of vastgestelde archeologische zone ligt en de totale oppervlakte van het projectgebied hoger is dan 3000m² dient bij de vergunningsaanvraag een bekrachtigde archeologienota gevoegd te worden. Deze archeologienota is het resultaat van een volledig afgerond archeologisch vooronderzoek. De eerste fase binnen dit traject is een bureauonderzoek.

De landschappelijke ligging op een tertiare opduiking biedt een behoorlijk archeologisch potentieel. Aan de hand van het geraadpleegde kaartmateriaal en de luchtfoto's blijkt dat dit gebied vooral als onbewerkt en extensief gebruikt *veld* gekend is. Op het projectgebied is volgens de historische kaarten enkel in de tweede helft van de 18de eeuw tot het midden van de 19de eeuw sprake van kortstondige bewoning. De potentiële verstoring van eventuele archeologische sporen zou bijgevolg beperkt moeten zijn. Gezien in het verleden vaak nederzettingen op hogere delen in het landschap werden aangetroffen, kan het projectgebied dan ook interessante informatie over dergelijke nederzettingen uit het verleden bevatten. De archeologische voorkennis uit de omgeving wijst op de aanwezigheid van verschillende mogelijke kringgreppels uit de metaaltijden. Deze lijken vooral voor te komen op de hoger gelegen delen van het landschap, net zoals het plangebied. Concreet kunnen archeologische sites aanwezig zijn die dateren vanaf de periode van de oorspronkelijke ontginning van het gebied die aanleiding gaf tot de initiële ontwikkeling van de heidevegetatie. Deze vegetatievorm is immers niet natuurlijk maar een gevolg van antropogene uitputting van de bodem. Op basis van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen als volgt beantwoord worden:

- *Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?*
Op basis van de beschikbare bronnen lijkt het archeologisch potentieel voor het projectgebied eerder beperkt voor de middeleeuwen en latere periodes. Uit kaarten en literatuur blijkt immers dat het gebied toen als *veld* in gebruik was. Dit impliceert een woeste vegetatie

Figuur 34: Synthesekaart met aanduiding van het plangebied, de waterlopen en de gekende archeologische vindplaatsen op het Digitaal Hoogtemaodel (© Geopunt)

van kreupelhout en/of heide. Deze woeste gronden werden pas in de 19de eeuw ontgonnen en omgezet in landbouwgrond. Archeologisch is echter het ontstaan van deze gronden interessanter. Dergelijke woeste velden met kreupelhout en heidevegetatie zijn immers niet natuurlijk maar antropogene landschapsvormen. Aangezien in de omgeving talrijke potentiële cirkelvormige grafmonumenten uit de metaaltijden werden waargenomen via luchtfotografie is het niet onmogelijk dat de ontginning van de top van deze tertaire opduiking — waarop het plangebied ligt — in of voor de metaaltijden plaatsvond. Aangezien de oorspronkelijk beboste gronden op deze top vrij arm waren, geraakten ze vrij snel uitgeput en werden ze verlaten waardoor ze tot heide konden ontwikkelen. Het archeologisch potentieel van het plangebied is bijgevolg vrij hoog, er kunnen sporen verwacht worden vanaf het neolithicum.

- *Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?*
Op perceelsniveau zijn er geen concrete aanwijzingen voor de aanwezigheid van een archeologische site. In de omgeving werden wel mogelijke kringgreppels van grafheuvels opgemerkt bij luchtfotografische prospecties. Ook de ligging en de landschappelijke ontwikkeling van het gebied sluiten de aanwezigheid van een archeologische site niet uit. Geen enkele archeologische periode kan bij voorbaat geëlimineerd worden.

- *Zo neen, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?*
De afwezigheid van indicatoren voor de aanwezigheid van archeologische sites op het plangebied is te verklaren door het feit dat op het terrein nog geen enkele vorm van archeologisch onderzoek plaats had. De afwezigheid van indicaties wijst eerder op een leemte in de kennis dan op afwezigheid van archeologische sporen op het plangebied.

- *Zo ja, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?*
Niet van toepassing

- *Wat is de landschapshistoriek van het projectgebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?*
De sedimenten aan het oppervlak vormen een dun quartair dek dat eolisch werd afgezet en nadien eventueel door hellingsprocessen herwerkt is. Het is maximaal 50.000 jaar oud. Onder dit dek, dat tussen 0,75m en 1,20m dik is bevindt zich het — al dan niet colluviaal herwerkt — tertiair. Volgens de bodemkaart ontwikkelde zich een podzol in het dunne quartaire dek (wSdh). Door ontginning — vermoedelijk in de 19de eeuw — werd deze podzol gebroken door diepe grondbewerking als bodemverbetering in functie van de landbouw. Er werd eveneens materiaal ter bemesting opgevoerd ter verbetering van de arme en zure bodem. Onder deze opgehoogde bodem zijn de restanten van de oorspronkelijke podzolbodem mogelijk nog in meer of mindere mate aanwezig als postpodzol. Op grond van de beschikbare gegevens kan over de aanwezigheid of de bewaringstoestand van deze bodem echter geen uitsluitsel gegeven worden. Archeologisch betekent dit dat de bodem enige tijd in gebruik is geweest als landbouwgrond en dat het oppervlak hierbij werd opgehoogd waardoor niet alleen de nog aanwezige bodem maar ook eventuele archeologische sporen werden afgedekt, en goed bewaard kunnen zijn. Archeologisch betekent dit dat alle archeologische sporen zich onder de opgehoogde bouwvoor zouden moeten manifesteren. Er is vanwege de ligging eerder een risico op erosie van het oppervlak dan op een afgedekte bodem.

- *Welke evolutie kende het landgebruik en welke invloed heeft dit gebruik op het archeologisch potentieel van het terrein?*
Tot de 19de eeuw werd het gebied gebruikt als *veld*. Het gebied was gedurende lange tijd heidegebied dat wellicht werd begraasd. In het projectgebied is enkel in de tweede helft van de 18de tot het midden van de 19de eeuw sprake van kortstondige bewoning waardoor de verstoring van eventuele archeologische sporen beperkt zou moeten zijn. De lange periode waarin het terrein onontgonnen bleef voorafgaand aan de 19de eeuw heeft waarschijnlijk een positief effect op de bewaring van de potentiële oudere sporen.

- *Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?*
De geplande werken hebben als impact dat het potentieel aanwezige archeologische archief intens wordt verstoord of zelfs wordt vernietigd. In een eerste fase door de wegenis- en

infrastructuurwerken die het terrein toegankelijk moeten maken, in een tweede fase bij de bebouwing van de op het projectgebied geplande kavels, en tenslotte bij mogelijke toekomstige ingrepen binnen de kavels. De geplande werken hebben een beschadigende impact op het potentiële archeologisch bodemarchief over de totale oppervlakte van het plangebied.

- *Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?*
Het projectgebied kan op alle niveaus bijdragen aan kennispotentieel omdat in de omgeving van het projectgebied tot op heden geen archeologische sites werden onderzocht. Dit betekent dat er nauwelijks tot geen archeologische informatie over de omgeving beschikbaar is. Op Vlaams niveau kan een potentieel archeologische site mogelijke het ontstaan verklaren van het heidegebied dat tot de 19de eeuw de omgeving domineerde. Een potentieel archeologische site zou mogelijk ook gelinkt kunnen worden aan de vermoede metaaltijd grafstructuren die in de omgeving via luchtfotografische prospectie werden aangetroffen.

- *Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?*
Verder onderzoek zal uitwijzen wat de aard en waardering is van een eventuele archeologische site.

2.3.6. Afweging noodzaak en motivering verder onderzoek

Op basis van het bureauonderzoek kunnen onvoldoende gegevens verzameld worden om de aan- of afwezigheid van archeologische sites op het plangebied met zekerheid te bepalen. Er is bijgevolg aanvullende informatie nodig, waarvoor bijkomende fases van archeologisch vooronderzoek noodzakelijk zijn.

Bij de afweging of verder onderzoek enig potentieel biedt op effectieve kennisvermeerdering, lijkt een veldkartering op dit terrein alleszins niet aangewezen. Een veldkartering dient bij voorkeur uitgevoerd te worden op versgeploegde akkers. Hoewel dit in dit geval mogelijk is, gaat het om een terrein dat in de 19de eeuw in het kader van landbouwontginngingen werd opgehoogd met grond ter bemesting. Dit kan worden afgeleid uit het bodemtype (-h). Eventuele vondsten kunnen uit de opgevoerde grond afkomstig zijn, en bijgevolg verkeerde informatie geven over dit terrein. Bovendien geeft een methode als veldkartering nooit met zekerheid uitsluitsel over de aan- of afwezigheid, en over de bewaring van een archeologische site. Aangezien in wat volgt besloten wordt over te gaan tot een proefsleuvenonderzoek, en deze laatste vorm van vooronderzoek toelaat zowel de aanwezigheid van een site vast te stellen, als een inschatting van de bewaring en datering ervan maken, is het economisch — zowel financiële kost en als de tijd die erin kruipt — niet interessant om eerst in te zetten op een veldkartering.

Ook een geofysisch onderzoek lijkt niet interessant te zijn aangezien dit wel een aanwijzing kan geven over mogelijk aanwezige resten, maar op deze manier geen informatie over de aard van de resten, de bewaring of datering wordt verkregen. Indien sporen gedetecteerd worden moeten deze alsnog door middel van bijkomend onderzoek vrijgelegd of geboord en indien mogelijk gedateerd worden. Deze methode is bovendien vooral interessant voor uitgestrekte en/of lineaire sporen, die echter met een proefsleuvenonderzoek ook zouden aangesneden moeten worden. Opnieuw is het economisch niet interessant dit onderzoek uit te voeren als het terrein toch door middel van proefsleuven moet geëvalueerd worden.

Op basis van de assessment van bodemkundige en aardkundige gegevens zijn er geen aanwijzingen voor gunstige bodems voor de goede bewaring van resten uit de steentijd op het terrein. Een landschappelijk booronderzoek, verkennend- of waarderend archeologisch booronderzoek en proefputten in functie van steentijdonderzoek lijken nog niet nodig en voorlopig weinig relevant binnen het projectgebied. Uiteraard kan de aanwezigheid van een steentijd artefactensite niet worden uitgesloten. Hiervoor zal tijdens het proefsleuvenonderzoek speciale aandacht zijn voor de aanwezigheid van gunstige bodems en het voorkomen van steentijd artefacten. Indien nodig kunnen later nog methoden in functie van een steentijd artefactensite ingezet worden.

Om het projectgebied verder te evalueren wordt een vooronderzoek met ingreep in de bodem onder de vorm van een proefsleuvenonderzoek voorgesteld. Indien tijdens dit proefsleuvenonderzoek indicaties voor de aanwezigheid van een steentijd artefactensite aan

het licht zouden komen, is voorzien op de desbetreffende zones van het projectgebied aan waarderende archeologische boringen te onderwerpen. Deze strategie is wetenschappelijk en economisch gezien de meest efficiënte methode om de vragen die na het bureauonderzoek resteren te kunnen beantwoorden. De aanleg van gelijkmatig verspreide lange, parallelle sleuven die resulteren in het effectief vrijleggen van minstens 12,5% van de totale oppervlakte van het projectgebied geven een hoge trefkans op archeologische sporen. Proefsleuvenonderzoek levert meteen informatie op omtrent verspreiding, bewaring, datering en aard van eventuele archeologische restanten. Met deze methode is er meteen een goed zicht op de lokale bewaring en opbouw van de bodem, en kan nagegaan worden of er alsnog bijkomend steentijdonderzoek nodig zou zijn. Dit onderzoek kan echter pas aanvatten na het door de opdrachtgever verwerven van het terrein. De gronden in het projectgebied werden door de ontwikkelaar aangekocht met opschortende voorwaarden. Dit houdt in dat de opdrachtgever pas juridisch eigenaar van de gronden wordt wanneer de verkavelingsvergunning wordt verleend. Hierdoor is het juridisch onmogelijk al enig terreinwerk (vooronderzoek zonder of met ingreep in de bodem) uit te voeren. Bovendien is het economisch evenmin interessant de kosten van terreinwerk te dragen in het kader van een ontwikkeling waarvan men niet zeker is dat die zal vergund — en daadwerkelijk zal gerealiseerd — worden. Indien de ontwikkeling uiteindelijk niet zou vergund en uitgevoerd worden, is er geen sprake meer van een bedreiging van het eventueel archeologisch erfgoed in de bodem. Het is voor het bodemarchief daarenboven beter zo lang mogelijk ongestoord te blijven. Terreinwerk met ingreep in de bodem heeft immers ook een enigszins verstorende impact op het bodemarchief. Het blijkt zowel juridisch als economisch onwenselijk en onmogelijk het terreinwerk in deze fase van het archeologisch vooronderzoek uit te voeren. Er wordt bijgevolg terreinwerk in uitgesteld traject geadviseerd.

2.3.7. Samenvatting onderzoek voor gespecialiseerd publiek

Ter hoogte van de Koning Albertstraat te Veldegem plant de initiatiefnemer een nieuwe verkaveling met 20 bouwloten, parkeerplaatsen en een nieuwe weg met bijhorende nutsleidingen en rioleringen op een terrein met oppervlakte van 7227,3m². Deze nieuwe verkaveling zal een verstoring en vernietiging van het potentieel archeologisch bodemarchief op de totale oppervlakte van het plangebied met zich mee brengen. Aangezien het plangebied zich niet in een zone bevindt waar geen archeologisch erfgoed te verwachten is, noch in een beschermde archeologische site of een vastgestelde archeologische zone, en het plangebied groter is dan 3000m² dient bij de aanvraag van de verkavelingsvergunning een bekrachtigde archeologienota gevoegd te worden. Een eerste fase van in het archeologisch vooronderzoek, waarvan deze archeologienota het eindresultaat is, is de bureaustudie waarvan deze tekst verslag uitbrengt.

Aan de hand van historische bronnen en kaartmateriaal kan besloten worden dat het terrein lange tijd onontgonnen bleef en extensief als veld, woeste grond met kreupelhout en heidevegetatie, gebruikt werd. Pas in de 19de eeuw wordt het gebied ontgonnen. Het projectgebied is gelegen op een uitloper in de noordelijke flank van een cuesta die behoort tot het versneden tertiaire plateau van Tielt. In het noorden wordt deze uitloper geflankeerd door de Moubeek en in het zuiden door de Kerkbeek die beiden in noordoostelijke richting aflopen richting het Zuid-Brugs Dallandschap, een afgedamde uitloper van de Vlaamse Vallei ter hoogte van Brugge. De bodem binnen het projectgebied is gekarteerd als een matig natte lemig zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B-horizont en met klei of zand op geringe diepte (-0,75m) (wSdh). Dit wijst op een postpodzolbodem die zich ontwikkelde in een lemig zandbodem met een kleilaag op minder dan 0,75m diepte. In functie van de landbouw werd de ijzer en/of humus B-horizont van deze podzol antropogeen gebroken door een diepe bewerking van de bodem. Bovendien werden op het terrein meststoffen opgevoerd waardoor het terrein in de loop der tijd werd opgehoogd en waardoor de humeuze antropogene horizont tot 0,50m dik is. Deze gegevens suggereren een potentieel goede bewaring van eventueel op het terrein aanwezige archeologische sites.

De archeologische voorkennis voor de nabije omgeving is eerder beperkt in die zin dat het vooral om indicatoren op basis van luchtfotografische prospectie gaat, en nog nauwelijk archeologisch veldwerk in de regio plaats had. De luchtfotografische prospecties leverden vooral aanwijzingen van potentiële kringgreppels van grafheuvels uit de metaaltijden op en een enkele site met walgracht. Deze potentiële grafcirkels zijn misschien te linken aan de initiële ontginning van het gebied die het antropogene heidelandschap veroorzaakte waarin het projectgebied lange tijd gelegen was. De mogelijke kringgreppels in de directe omgeving van het plangebied komen

vooral voor op de hoger gelegen gronden die ook lange tijd als heide in gebruik waren. Het is bijgevolg mogelijk dat op het terrein nog goed bewaarde archeologische sites bewaard zijn. Hoewel de indicaties vooral in de richting van de metaaltijden wijzen, kunnen alle archeologische periodes verwacht worden.

Op basis van voorgaande gegevens en de kenmerken van de verschillende methodes van vooronderzoek die kunnen toegepast worden, wordt geadviseerd in eerste instantie een proefsleuvenonderzoek uit te voeren op het projectgebied. Bij dit onderzoek wordt niet enkel op archeologische grondsporen gelet, maar wordt ook de bodemopbouw bestudeerd en moet aandacht besteed worden aan bodemhorizonten en archeologische vondsten die kunnen wijzen op een goede bewaring van steentijd artefactensites. Op basis van de resultaten van dergelijk proefsleuvenonderzoek kan inschat worden of een waarderend archeologisch booronderzoek al dan niet noodzakelijk is om eventuele steentijd artefactensites vast te stellen. Op basis van het desbetreffend proefsleuvenonderzoek kan eveneens aangetoond worden of een archeologisch vervolgonderzoek onder de vorm van een opgraving nodig is.

2.3.8. Samenvatting onderzoek voor niet-gespecialiseerd publiek

Door een geplande verkaveling van een terrein aan Koning Albertstraat in Veldegem, Zedelgem kunnen mogelijk aanwezige archeologische sporen in de bodem verstoord of vernietigd worden. Aan de hand van historische bronnen en kaartmateriaal kan besloten worden dat het terrein lange tijd onontgonnen bleef en extensief als veld, woeste grond met kreupelhout en heidevegetatie, gebruikt werd. Pas in de 19de eeuw wordt het gebied ontgonnen. Als er archeologische sporen op het terrein aanwezig zijn, kan verwacht worden dat ze goed zijn bewaard.

Het projectgebied ligt op een archeologisch interessante plaats. Vanwege het arme karakter van de bodem werd het gebied na de initiële ontginning verlaten en sindsdien was de menselijke impact er waarschijnlijk beperkt. De aanwezigheid van luchtfotografisch vastgestelde grafcirkels in de omgeving is misschien aan deze initiële ontginningsfase te linken.

De voorgaande studie van geografische gegevens, archeologische vindplaatsen uit de directe omgeving, historische kaarten, luchtfoto's en toponiemen suggereert dat de kans op de effectieve aanwezigheid van archeologische sites bestaande is. Om zekerheid te scheppen over de potentieel aanwezige sites wordt een vooronderzoek door middel van proefsleuven en indien nodig een waarderend archeologisch booronderzoek geadviseerd.

3. Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Veldegem, Inventaris Onroerend Erfgoed* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/126281 (geraadpleegd op 6 oktober 2016).

Bogemans F., 2005. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 30/38 – Geraardsbergen-Ath*, Brussel.

Bogemans F., 2007. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 29 – Kortrijk*, Brussel.

Borremans M., 2015. Cenozoïcum: het Quartair. In: Borremans M. (red.), *Geologie van Vlaanderen*, Gent: 189-258.

Borremans M. (red.), 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Gent.

Debrabandere F., Devos M., Kempeneers P., Mennen V., Ryckeboer H. & Van Osta W., 2010. *De Vlaamse gemeentenamen. Verklarend woordenboek*, Leuven.

Denewet L. & Holemans H., 2016. http://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?AdvSearch=3040 geraadpleegd op 29-09-2016.

Steurbaut E., 2015. Het vroeg-Eoceen. In: Borremans M. (red.), *Geologie van Vlaanderen,* Gent: 125-135.

Vandeputte O., 2007. *Erfgoedbibliotheek van de Belgische Gemeenten West-Vlaanderen*, Leuven.

Geraadpleegde websites:

https://cai.onroerenderfgoed.be/ (geraadpleegd op 29/09/2016 en 06/10/2016)
(De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. De aan- of afwezigheid van archeologische sporen dient met verder archeologisch onderzoek vastgesteld te worden.)

https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html (geraadpleegd op 29/09/2016 en 06/10/2016)
https://geo.onroerenderfgoed.be(geraadpleegd op 29/09/2016 en 06/10/2016)
http://www.geopunt.be (geraadpleegd op 29/09/2016 en 06/10/2016)
https://inventaris.onroerenderfgoed.be/ (geraadpleegd op 29/09/2016 en 06/10/2016)
http://www.ngi.be/NL/NL1-1.shtm (geraadpleegd op 29/09/2016 en 06/10/2016)

HOOFDSTUK 2: BIJLAGEN

1. Lijst van kaarten

Lijst van kaarten
Projectcode 2016I172

Kaartnr.	Type plan	Onderwerp	Aanmaakschaal	Aanmaakwijze	Datum
1	Kadasterkaart	Plangebied op de kadasterkaart	1:1500	Digitaal	6/10/16
2	Topokaart	Plangebied op de topografische kaart	1:10.000	Digitaal	6/10/16
3	Orthofoto	Potentiële verstoring op de orthofoto 2015	1:1500	Digitaal	6/10/16
5	Orthofoto	Orthofoto met plangebied	1:30.000	Digitaal	6/10/16
6	Orthofoto	Orthofoto met plangebied	1:1500	Digitaal	6/10/16
7	Orthofoto	Orthofoto met plangebied en waterlopen	1:30.000	Digitaal	6/10/16
8	Geologische kaart	Tertiair geologische kaart met plangebied	1:30.000	Digitaal	6/10/16
9	Geologische kaart	Quartair geologische kaart met plangebied	1:30.000	Digitaal	6/10/16
10	Bodemkaart	Bodemkaart met labels en plangebied	1:10.000	Digitaal	6/10/16
11	Bodemerosiekaart	Bodemerosiekaart met plangebied	1:10.000	Digitaal	6/10/16
12	Bodemgebruikskaart	Bodemgebruikskaart met plangebied	1:10.000	Digitaal	6/10/16
13	Hoogtemodel	DHM met plangebied	1:50.000	Digitaal	6/10/16
14	Hoogtemodel	DHM met plangebied	1:1500	Digitaal	6/10/16
15	Hoogtemodel	DHM met plangebied en profielen	1:1500	Digitaal	6/10/16
19	Hoogtemodel	Hoogtemodel met CAI-vindplaatsen	1:50.000	Digitaal	6/10/16
20	Historische kaart	Ferrariskaart met plangebied	1:10.000	Digitaal	6/10/16
21	Historische kaart	Ferrariskaart met plangebied	1:1500	Digitaal	6/10/16
22	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen met plangebied	1:10.000	Digitaal	6/10/16
23	Historische kaart	Atlas der Buurtwegen met plangebied	1:1500	Digitaal	6/10/16
24	Historische kaart	Poppkaart met plangebied	1:10.000	Digitaal	6/10/16
25	Historische kaart	Poppkaart met plangebied	1:1500	Digitaal	6/10/16
26	Historische kaart	Kaart Vandermaelen met plangebied	1:10.000	Digitaal	6/10/16
27	Historische kaart	Kaart Vandermaelen met plangebied	1:1500	Digitaal	6/10/16
28	Orthofoto	Orthofoto met plangebied en toponiemen	1:30.000	Digitaal	6/10/16
29	Orthofoto	Plangebied op orthofoto uit 1971	1:10.000	Digitaal	6/10/16
30	Orthofoto	Plangebied op orthofoto uit 1971	1:1500	Digitaal	6/10/16
31	Orthofoto	Plangebied op orthofoto uit 2000-2003	1:1500	Digitaal	6/10/16
32	Orthofoto	Plangebied op orthofoto uit 2008-2011	1:1500	Digitaal	6/10/16
33	Orthofoto	Plangebied op orthofoto uit 2015	1:1500	Digitaal	6/10/16
34	Synthesekaart	Samenvatting met alle relevante elementen	1:50.000	Digitaal	6/10/16

2. Lijst van tekeningen

Lijst van tekeningen
Projectcode 2016I172

Tekeningnr.	Onderwerp	Vervaardiging	Aanmaakschaal
4	Ontwerp verkaveling	Digitaal	1:250
16	Hoogteprofiel door het plangebied	Digitaal	nvt
17	Hoogteprofiel door het plangebied	Digitaal	nvt
18	Hoogteprofiel door het plangebied	Digitaal	nvt